

ES "Horizon2020" programmas finansēts projekts
"Centralizētās siltumapgādes sistēmu darbības uzlabošana
Centrāleiropā un Austrumeiropā" (KeepWarm),
Granta Līgums Nr. 784966

II. 2.3. Kapacitātes stiprināšana par AER izmantošanu,
atkritumiem un siltuma, kā blakusprodukta izmantošanu.

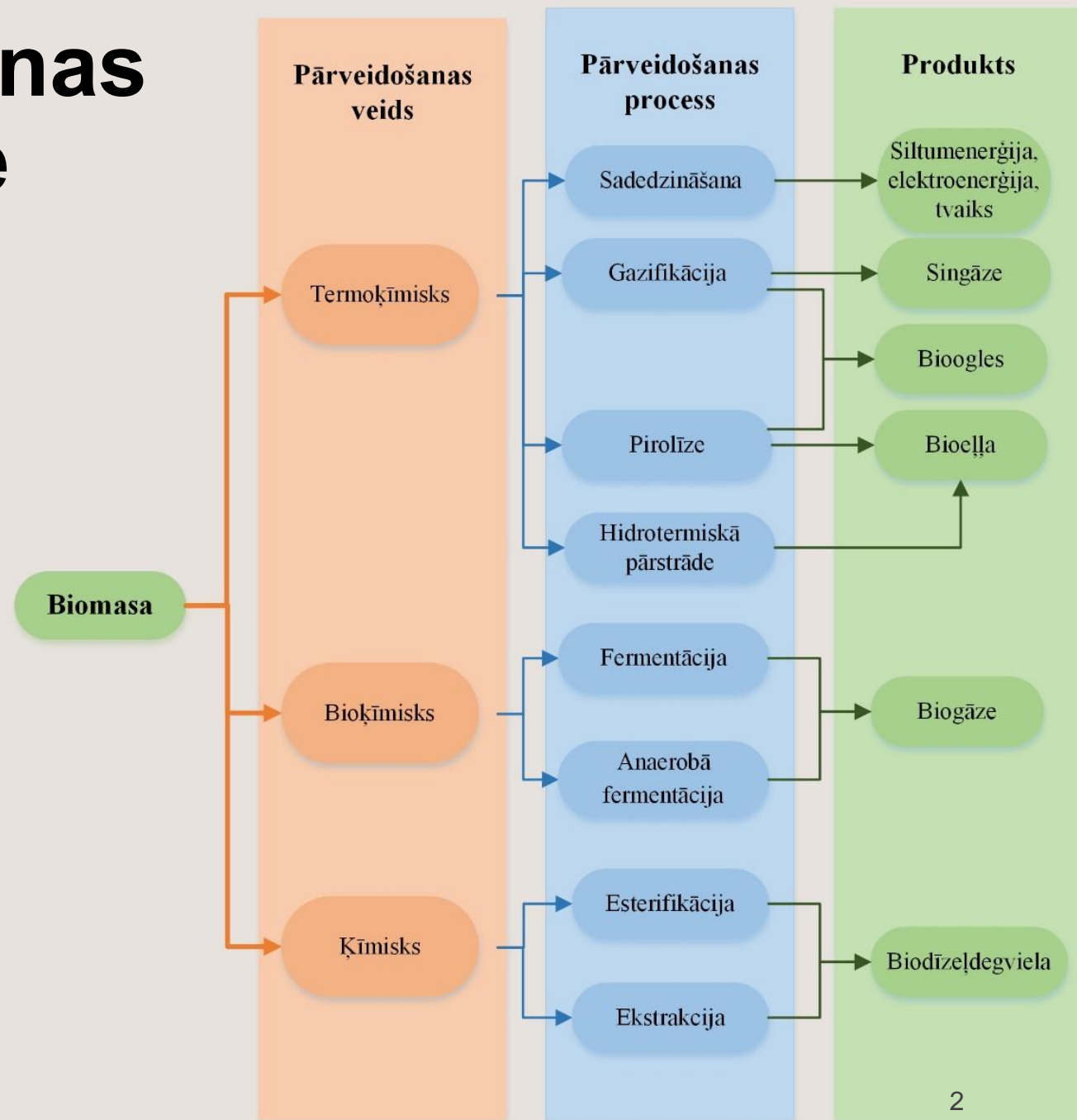

Biomasa gazifikācija

Dr. sc. ing.
Vladimirs Kirsanovs

Biomasa pārveidošanas tehnoloģijas izvēle

- jābalstās uz inovatīvu un ilgtspējīgu tehnoloģiju izmantošanu;
- jābūt ekonomiski, sociāli, tautsaimnieciski un ekoloģiski pamatotai

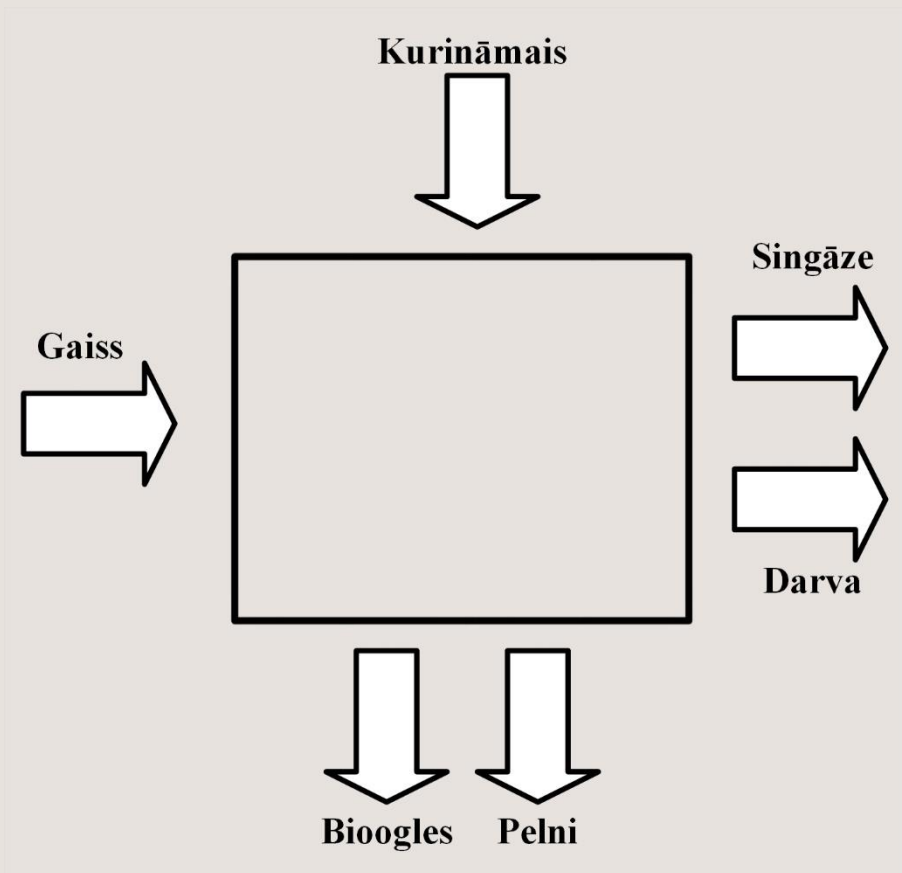
Biomasas gazifikācija

- Biomasas gazifikācija ir termokīmisks process, kura rezultāta cieta biomasa tiek pārveidotā degošā gāzē, kura bieži tiek saukta par singāzi.
- Biomasas sadalīšana notiek ar nelielu skābekļa klātbūtni un paaugstinātas temperatūras apstākļos, kura var svārstīties no 700 līdz 1000 °C.
- Gazifikācijas rezultātā iegūta gāze tipiski sastāv no CO, H₂, CH₄, CO₂, N₂ un H₂O.
- Veidojas arī blakus produkti – darva un bioogle.

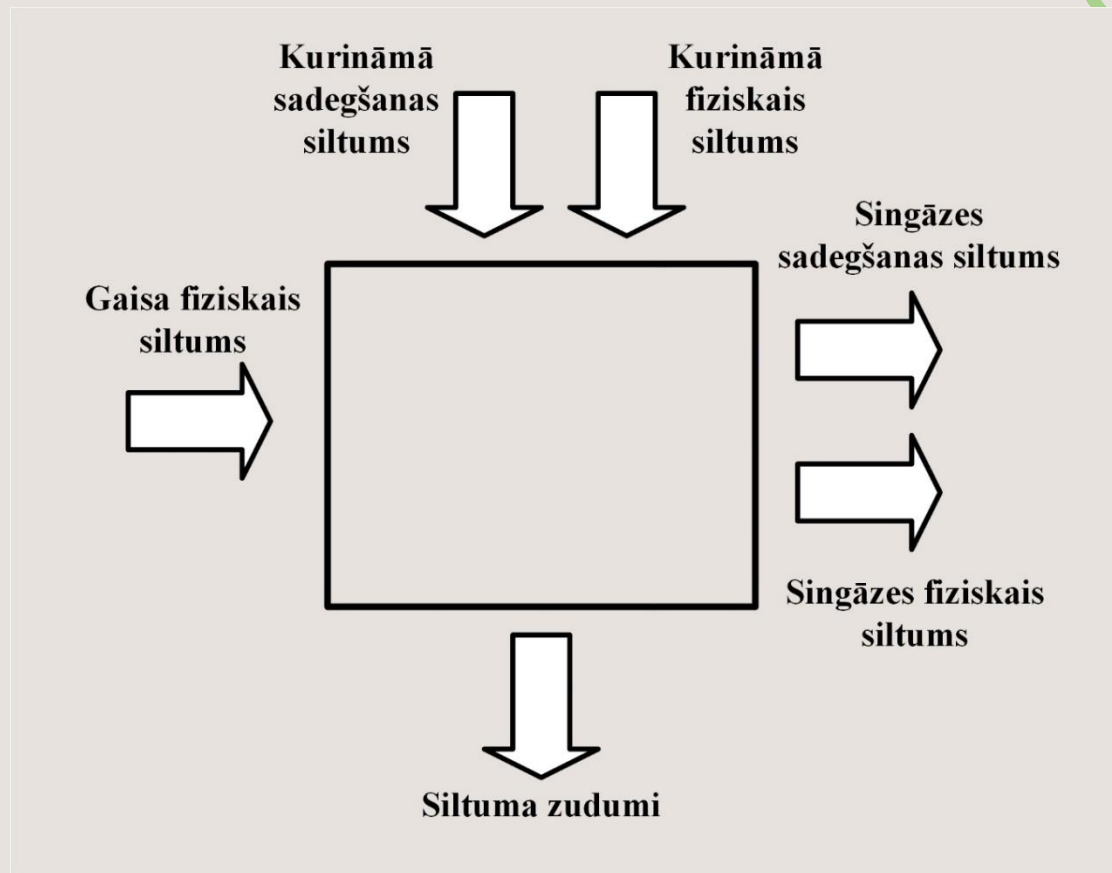
Biomasa's gazifikācija

- Balstoties uz siltuma un masas apmaiņas procesiem gazifikācijas procesu tipiski var sadalīt četrās stadijās:
  - žāvēšanas,
  - pirolīzes,
  - oksidēšanas,
  - reducēšanas.

Masas un enerģijas bilance

Masas bilance

Enerģijas bilance

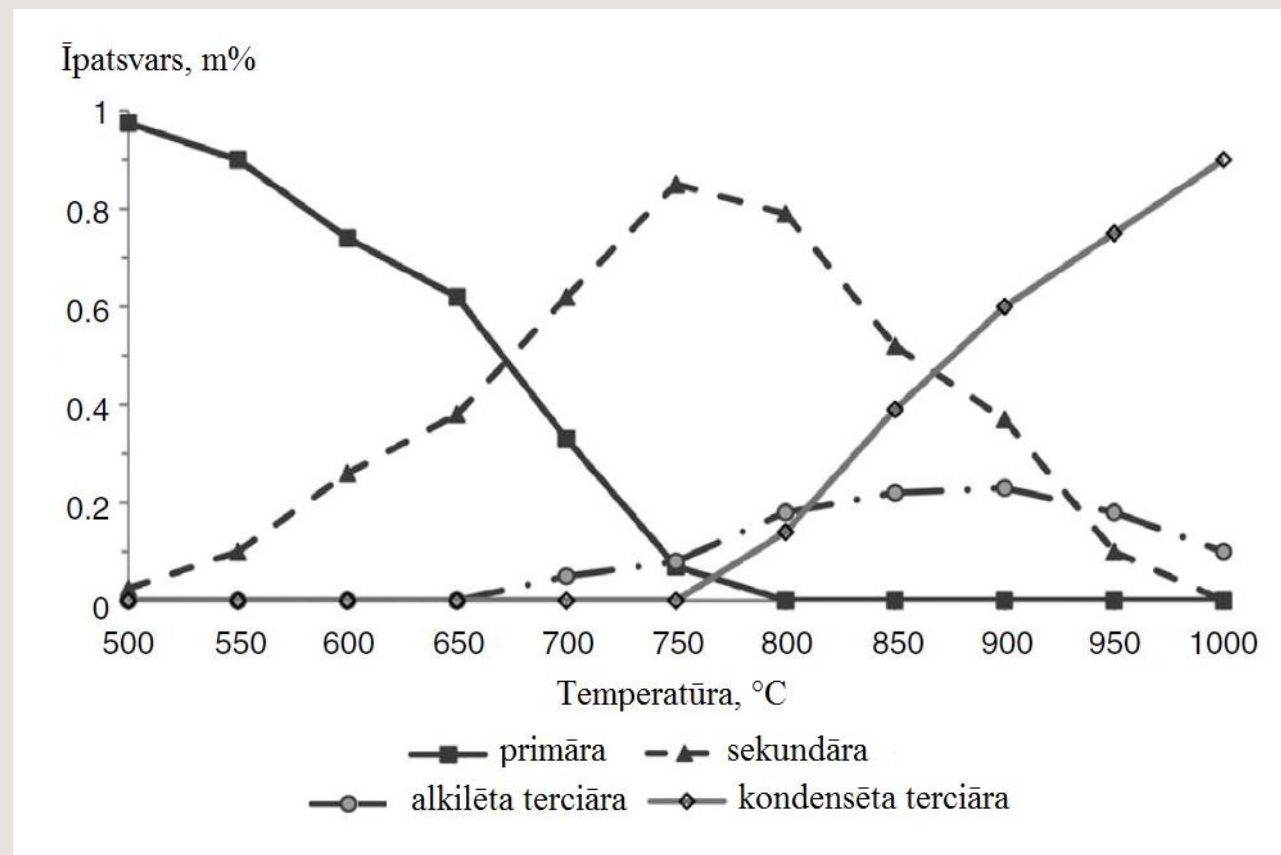
Blakusprodukti - darva

- Darva ir sarežģīts organisko savienojumu maisījums, jo satur gan vieglus savienojumus, kā fenols un benzols, gan arī smagus negaistošus polihromatiskus savienojumus.
- Rada negatīvu ietekmi uz gazifikatora darbību, aizsprostojot caurules.

Darvas veidi

- Darvu var iedalīt četras grupās:
  - primāra darva;
  - sekundāra darva;
  - alkilēta terciāra darva;
  - kondensēta terciāra darva.

Avots: Milne, T., Evans, R. & Abatzoglou, N., 1998. *Biomass gasifier tars: their nature, formation and conversion*. Golden, Colorado: National Renewable Energy Laboratory

Darvas daudzums

- Darvas daudzums, kas tiek saražots gazifikācijas procesa rezultātā, būtiski svārstās atkarība no
  - izmantota gazifikatora tipa;
  - gazifikācijas temperatūra;
  - gaisa patēriņa koeficienta vai tvaika/kurināma attiecības;
  - gaisa padošanas sistēmas;
  - kurināmā mitruma;
  - kurināmā izmērs, ķīmiskais sastāvs un t.t.

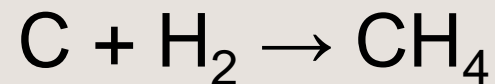
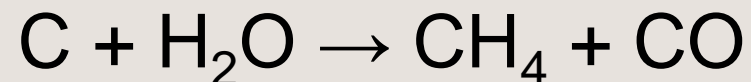
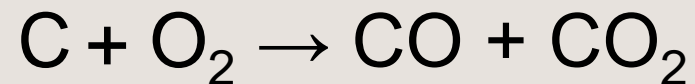
Blakusprodukti - bioogle

- Bioogle ir kurināmais, kas netika pilnīgi sadalīts gazifikācijas procesa rezultātā un tiek izvadīts no gazifikatora cietā veidā.
- Bioogles sastāvu raksturo trīs ķīmiskie elementi – ogleklis, ūdeņradis un skābeklis.
- Augsta oglekļa īpatsvars → augsts sadegšanas siltums (virs 30 MJ/kg).
- Iegūtas bioogles var izmantot tālāk enerģijas iegūšanai.

Bioogles daudzums

- Galvenās bioogles sadalīšanas reakcijas:

- Galvenie faktoriem kas nosāka saražoto bioogles daudzumu ir temperatūra, gaisa patēriņa koeficients, kurināma mitrums un t.t.

Darva un bioogles daudzuma prognozēšana

$$w_{tar} = (6.411 - 0.203 \cdot \sqrt{T_g})^2 + 0.248 \cdot AF - 0.024 \cdot W_f$$

$$w_{char_f} = (6.443 - 0.006 \cdot T_g)^2 + 2.108 \cdot AF + 0.193 \cdot W_f + 0.487 \cdot A_f$$

T_g - temperatūra gazifikatorā reaktorā, °C;

AF – gazifikatorā ievadītā gaisa daudzuma attiecība pret ievadīto kurināmā daudzumu, m³/kg;

W_f – kurināmā mitrums, %;

A_f – kurināmā pelnu daudzums, %.

Singāzes sadeģšanas siltums

$$LHV_{\text{sin}} = \frac{w_{CO_v} \cdot LHV_{CO} + w_{H_2_v} \cdot LHV_{H_2} + w_{CH_4_v} \cdot LHV_{CH_4}}{100}$$

- LHV_{sin} - singāzes sadeģšanas siltums, MJ/Nm³;
- LHV_{CO} , LHV_{H_2} , LHV_{CH_4} – CO, H₂ vai CH₄ sadeģšanas siltums, MJ/Nm³;
- w_{CO} , w_{H_2} , w_{CH_4} – CO, H₂ vai CH₄ ģpatsvars singāzē, %.
  - CO = 12.63 MJ/m³;
  - H₂ = 10.78 MJ/m³;
  - CH₄ = 35.88 MJ/m³;

Gazifikācijas procesa efektivitāte

$$Eff_{cold} = \frac{LHV_{sin} \cdot V_{sin}}{LHV_f \cdot m_f} \quad Eff_{hot} = \frac{LHV_{sin} \cdot V_{sin} + q_{sin} \cdot V_{sin}}{LHV_f \cdot m_f}$$

- Eff_{cold} - gazifikācijas procesa aukstas gāzes efektivitāte, %;
- Eff_{hot} - gazifikācijas procesa karstās gāzes efektivitāte, %;
- V_{sin} – saražotas gāzes daudzums, m^3/h ;
- q_{sin} - noņemtais fiziskais siltums no singāzes, MJ/Nm^3 ;
- LHV_f - kurināmā sadegšanas siltums, MJ/kg ;
- m_f – kurināmā patēriņš, kg/h .

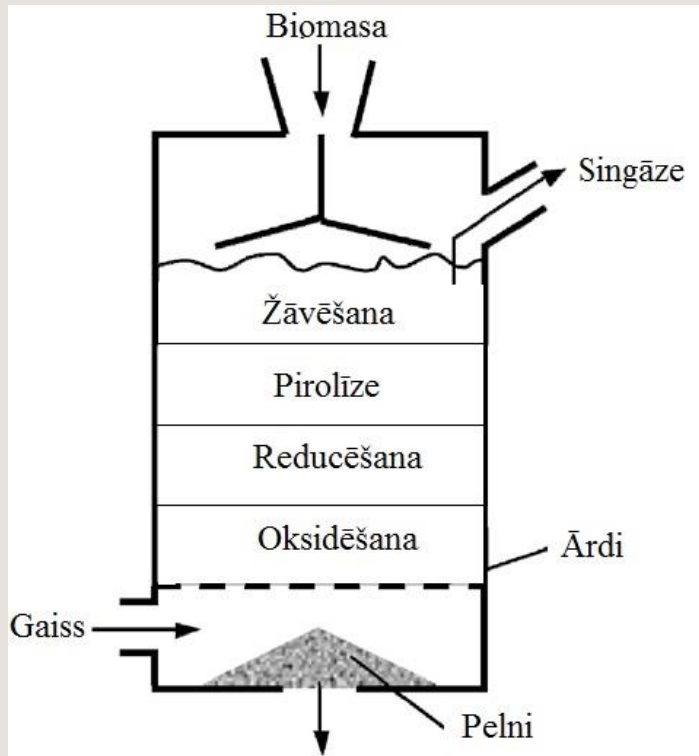
Gazifikācijas procesu ietekmējošie faktori

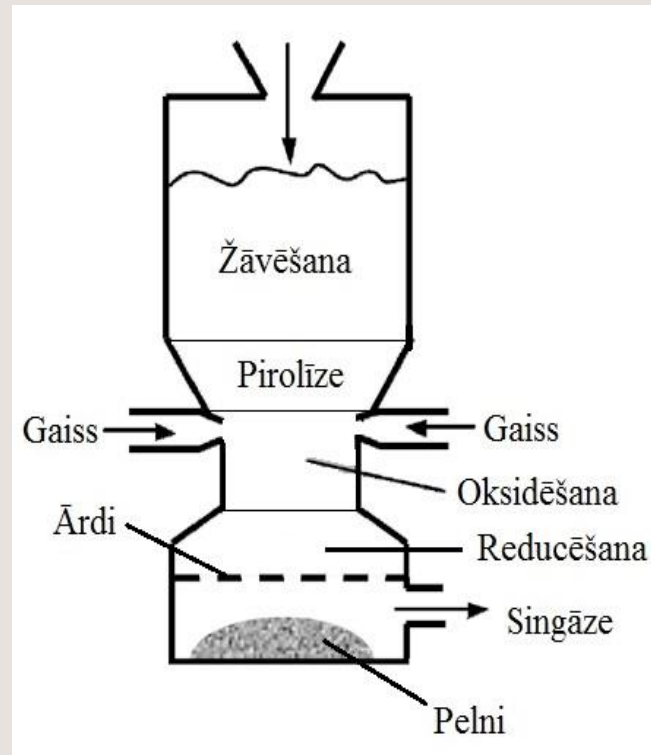
Biomasas gazifikācijas tehnoloģiskie risinājumi

- Ar nekustīgiem ārdiem (kustīgais slānis)
  - Lejupvērsta velkme
  - Augšupvērsta velkme
- Verdoša slāņa
  - Burbuļojoša
  - Cirkulējoša

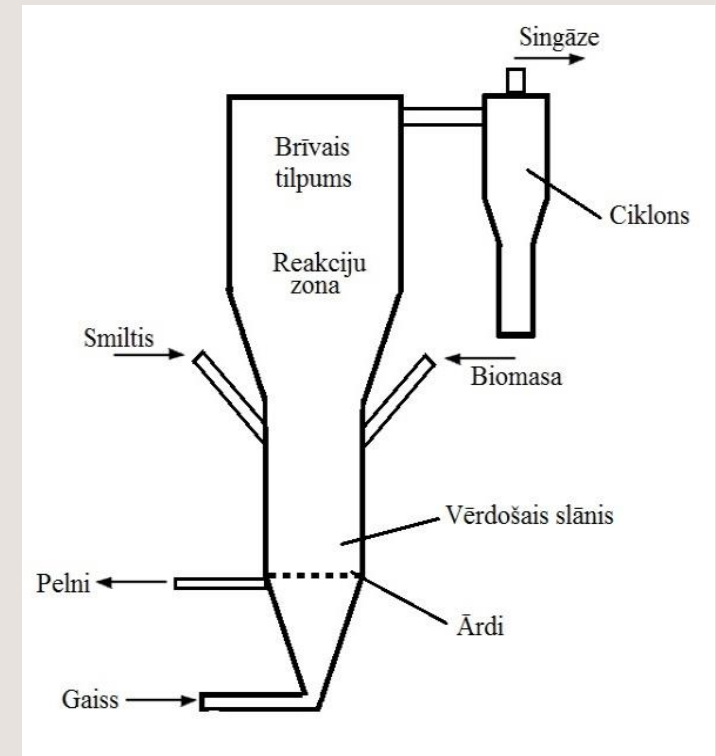
Biomases gazifikācijas tehnoloģiskie risinājumi

Augšupvērsta
velkmes

Lejupvērsta
velkmes

Verdoša
slāņa

Tehnoloģisko risinājumu salīdzinājums

	Lejupvērstas velkmes	Augšupvērstas velkmes	Verdoša slāņa
Darvas daudzums, g/Nm³	<1	50	10
Singāzes temperatūra, °C	700	300	750
Singāzes sadegšanas siltums, MJ/Nm³	4.5 – 5	5 – 6	6
Karstās gāzes efektivitāte, %	85 – 90	90 – 95	75 – 90
Optimāla termiskā jauda, MW	Līdz 1	1 – 10	1 – 100

Gazifikācijas reaģents

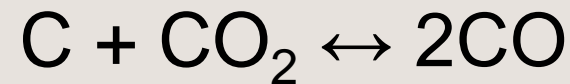
- Gazifikācijas aģenta uzdevums ir nodrošināt biomasas sadalīšanos un daļējo degšanu. Gazifikācijas aģents parasti tiek ievadīts oksidācijas zonā un piedalās degšanas reakcijās.

Gazifikācijas aģents	Singāzes sadegšanas siltums, MJ/Nm³
Gaiss	4 – 7
Tvaiks	10 – 18
Skābeklis	12 – 28

Temperatūra gazifikatorā

- Noteicoša loma uz gazifikācijas procesu un reakcijām, kuras norisinās gazifikatorā.

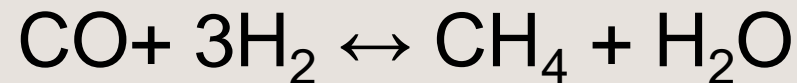
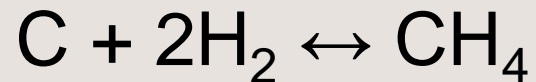
- Pieaug oglekļa monoksīda (CO) daudzums:

- Ūdeņraža (H₂) koncentrācija pieaug līdz temperatūra sasniedz noteikto līmeni:

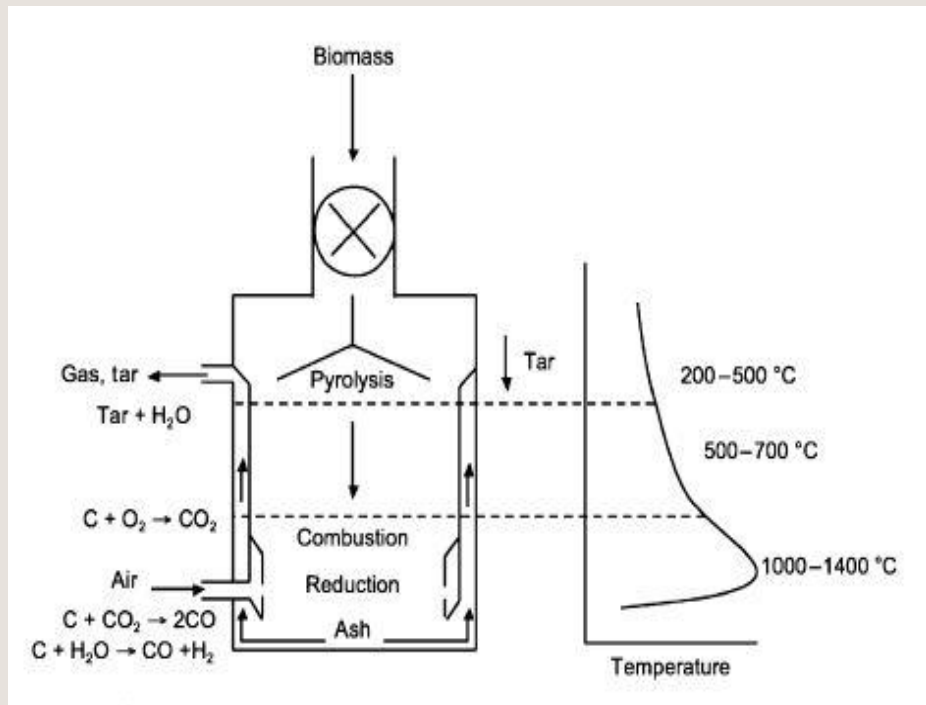
- Metāna (CH₄) koncentrācija samazinās:

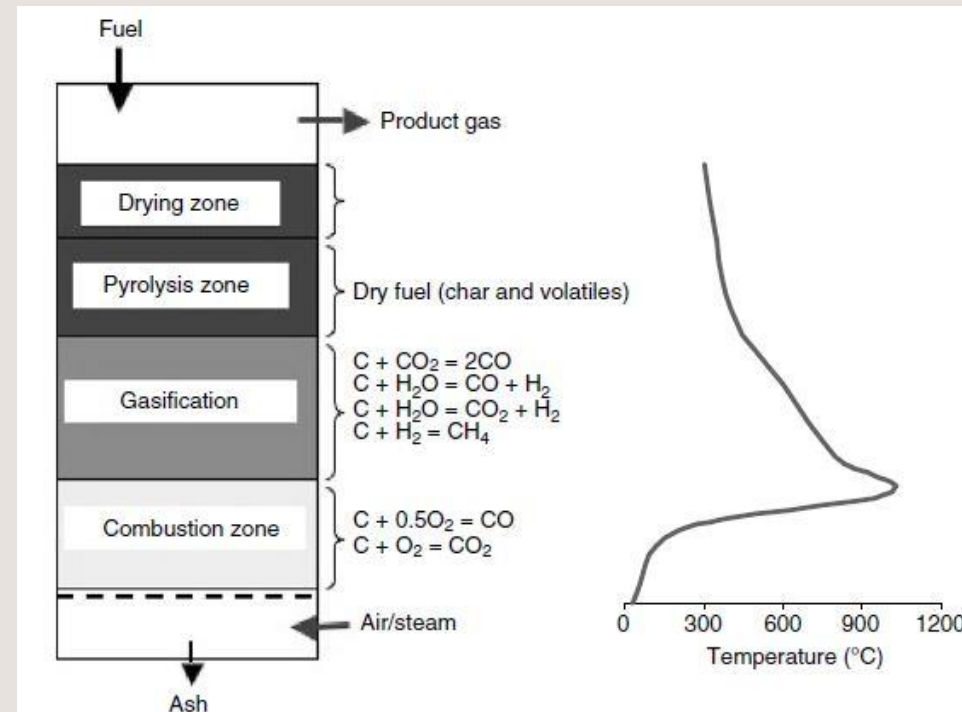
Temperatūra gazifikatorā

Temperatūra gazifikatorā būtiski atšķiras dažādās zonās.

Lejupvērsta tipa
gazifikators

Augšupvērsta tipa
gazifikators

Temperatūras pieauguma ietekme uz singāzes sastāvu

Gazifikatora tips	Aģents	Kurināmā veids	CO	H ₂	CH ₄	Aplūkojama temperatūra, °C	Avots
Lejupvērsts	Gaiss	Niedres	↑	↓	↓	800-1200	Antonopoulos
Lejupvērsts	Gaiss	Koksne	↓	↓	~	750-1100	Karamarkovic
Lejupvērsts	Tvaiks	Koksnes skaidas	↓	↑	↓	750-850	Wei
Augšupvērsts	Tvaiks	Ciedra koks	↑	↑	↓	650-950	Aljbour
Verdoša slāņa	Gaiss	Olīvu kauliņi	↑	↓	↕	750-850	Michailos
Verdoša slāņa	Gaiss	Biomاسas pārpalikumi	↑	↑	↑	700-1000	Mohammed
Verdoša slāņa	Gaiss	Olīvu kauliņi	↕	↓	↕	750-850	Skoulou
Verdoša slāņa	Gaiss	Olīvu koku materiāls	↕	↑	↕	750-950	Skoulou
Verdoša slāņa	Gaiss	Niedres	↑	↑	~	660-850	Xue
Verdoša slāņa	Gaiss	Priedes šķelda	↕	↑	~	750-950	Zabaniotou
Verdoša slāņa	Tvaiks	Koksnes atlikumi	↓	↑	↓	800-900	Erkiaga

Gaisa patēriņa koeficients (ER)

$$\alpha = \frac{V_g}{V_g^0}$$

- α – gaisa patēriņa koeficients;
- V_g – gazifikatorā ievadītais gaisa daudzums, kg/kg;
- V_g^0 – teorētiski nepieciešamais gaisa daudzums, kg/kg.

Gaisa patēriņa koeficients (ER)

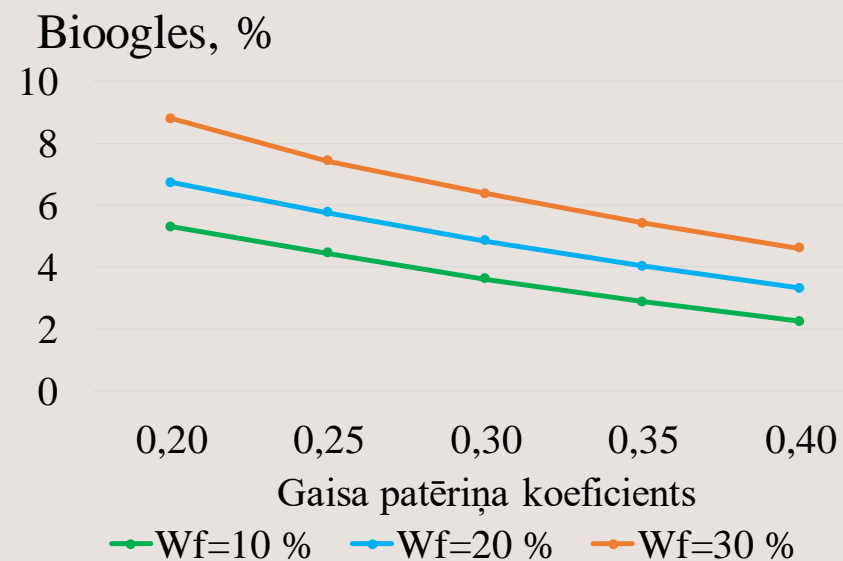
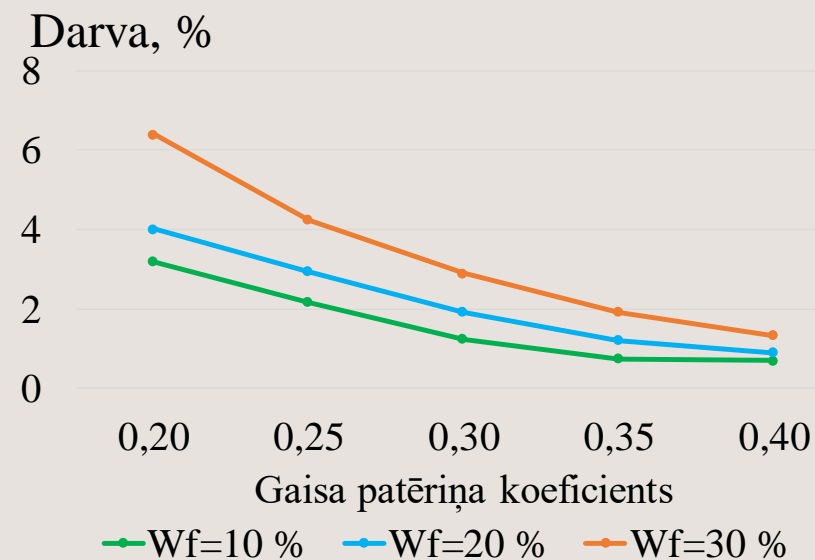
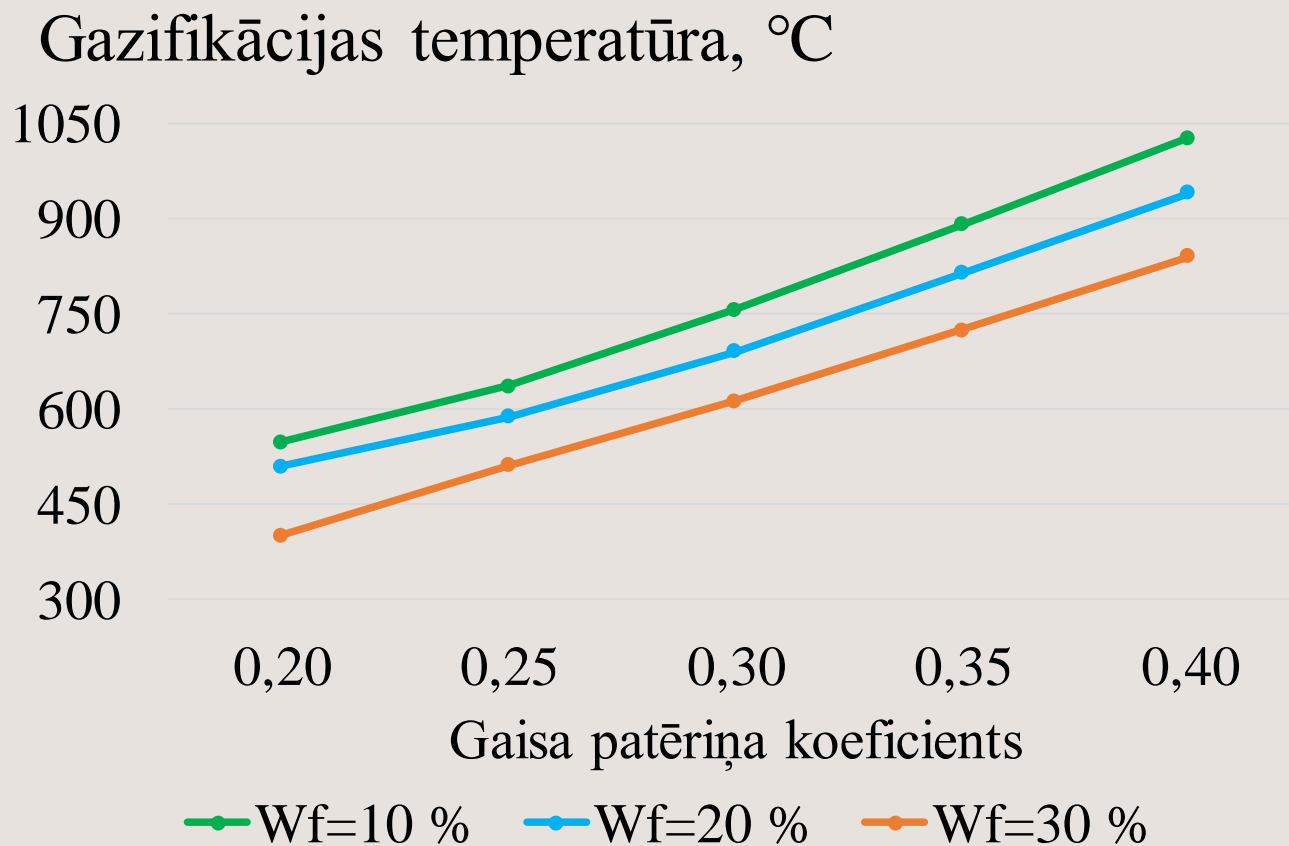
- Gaisa patēriņa koeficients gazifikācijas procesam ir mazāks par 1, un parasti svārstās robežā no 0.2 līdz 0.4.
- Gaisa patēriņa koeficients atšķiras starp gazifikatora zonām.
- Oksidācijas reakcijas ir ievērojami aktīvākas pie lielāka ievadīta skābekļa daudzuma.

Kurināmā mitrums

- Gazificēt var arī biomasu ar augsto mitrumu saturu, tomēr biežāk gazifikācijas procesam izmanto jau daļēji izžāvēto kurināmo.
- Vienas kilograma ūdens iztvaikošanai ir nepieciešams patērēt 2260 kJ kurināmā enerģijas.

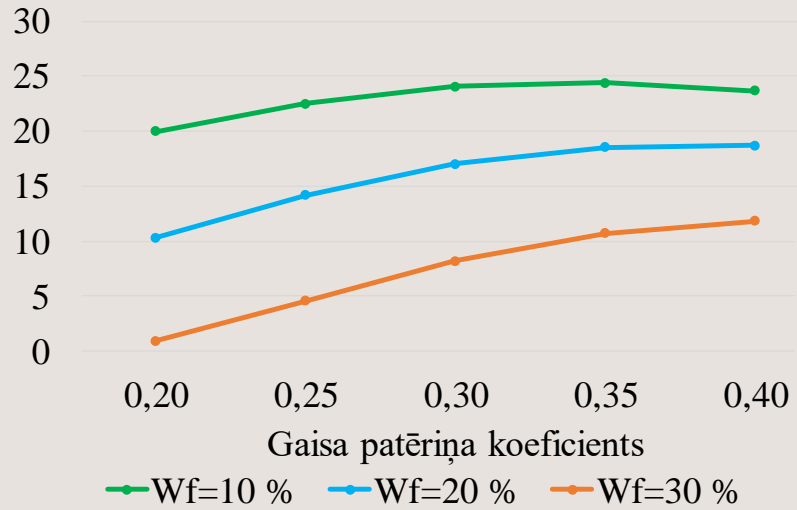

Gaisa patēriņa un kurināmā mitruma ietekme

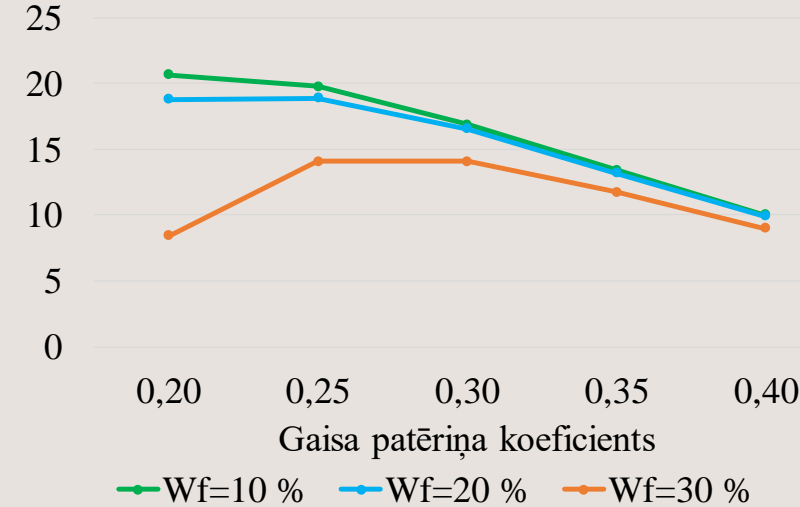

Gaisa patēriņa un kurināmā mitruma ietekme (II)

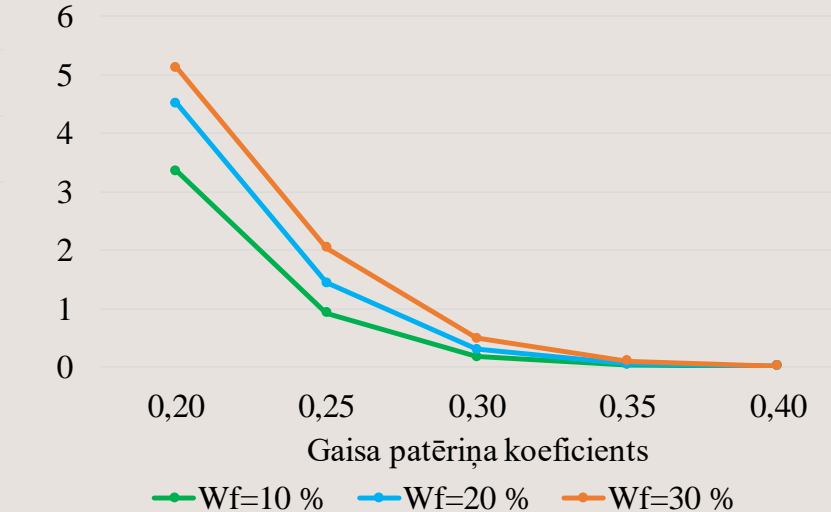
CO, tilp% (sausais)

H₂, tilp% (sausais)

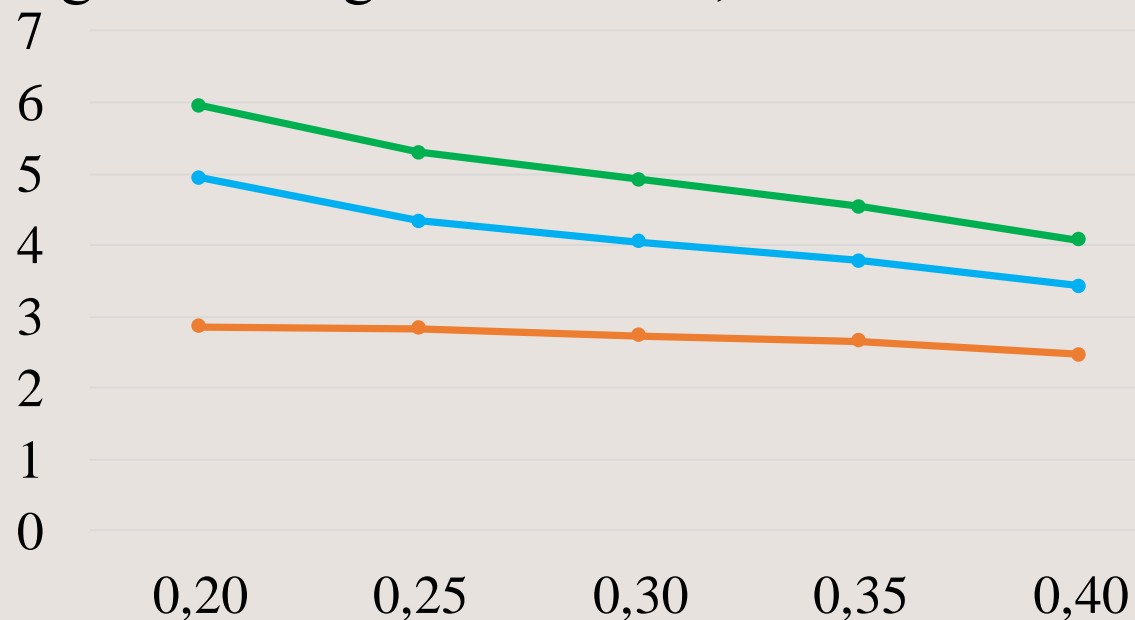

CH₄, tilp% (sausais)

Gaisa patēriņa un kurināmā mitruma ietekme (III)

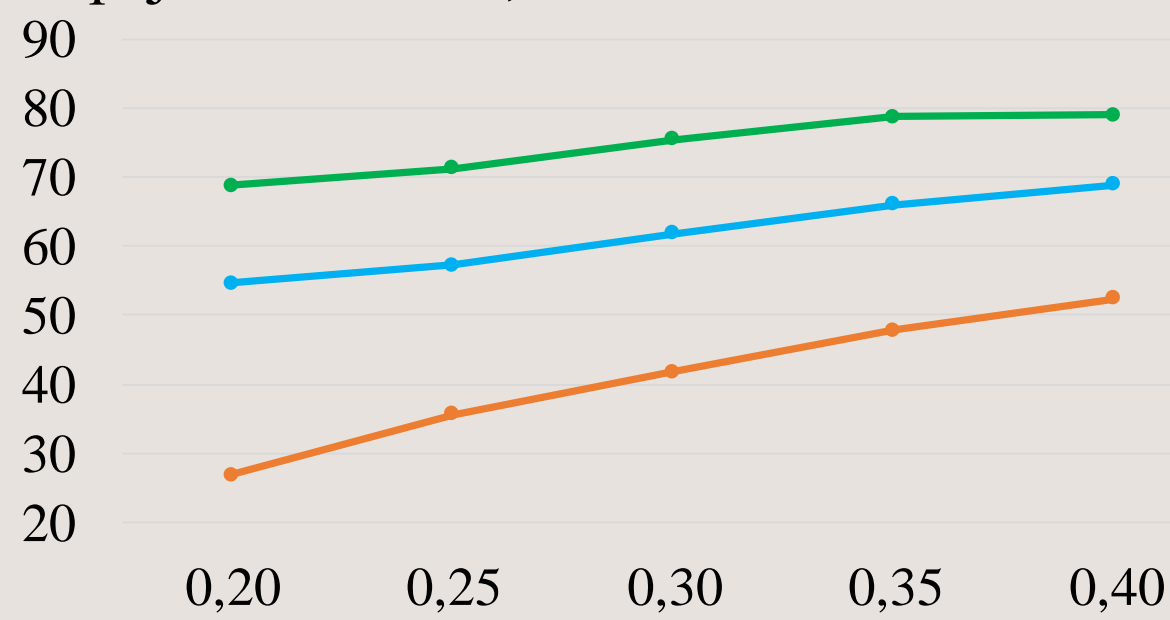
Singāzes sadegšanas siltums, MJ/Nm³

Gaisa patēriņa koeficients

—●— Wf=10 % —●— Wf=20 % —●— Wf=30 %

Kopējā efektivitāte, %

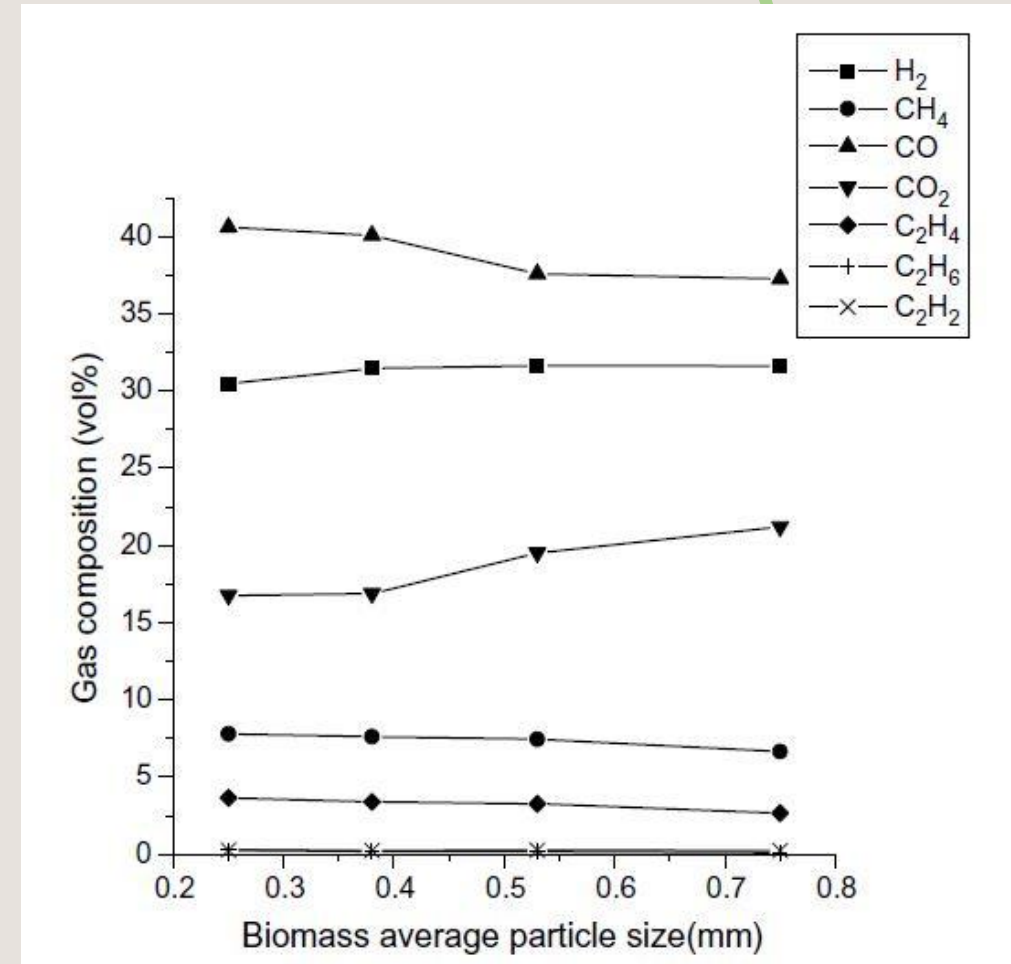

Gaisa patēriņa koeficients

—●— Wf=10 % —●— Wf=20 % —●— Wf=30 %

Kurināmā izmērs

- Palielinās kurināmā daļiņu uzkarsēšanas un žāvēšanas laiks;
- Temperatūras nevienlīdzība starp kurināmā virsmu un daļiņas vidusdaļu.
- Samazinās CO daudzums, singāzes sadegšanas siltums un kopēja procesa efektivitāte.

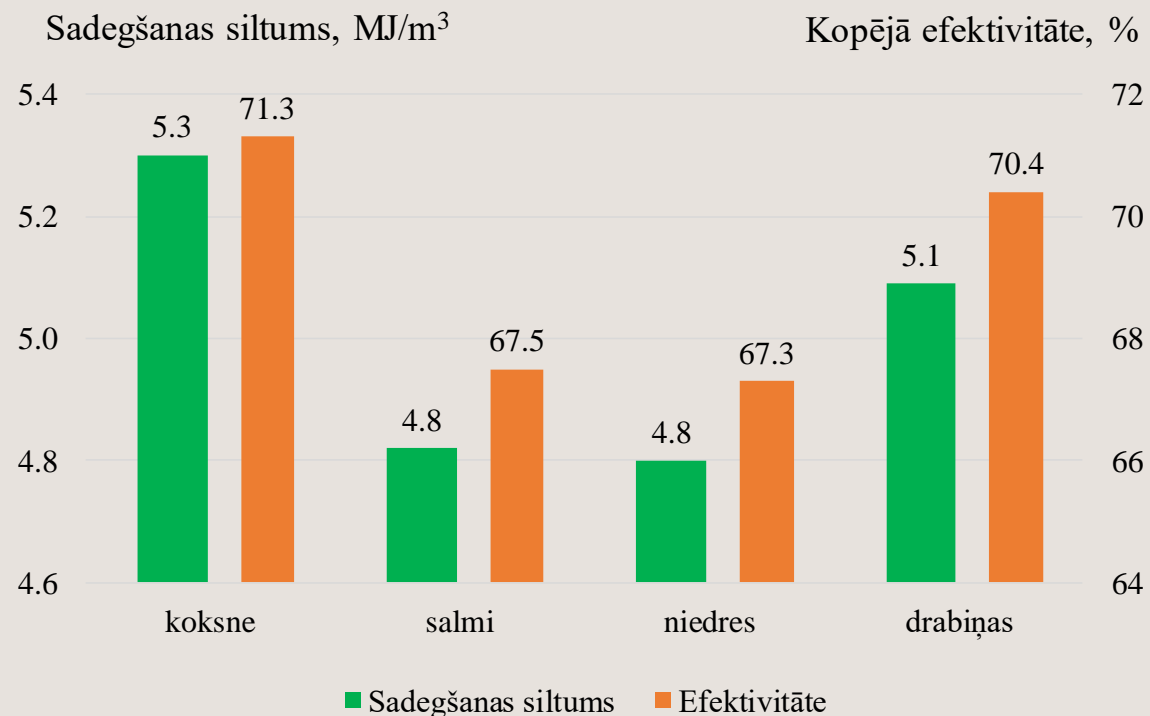
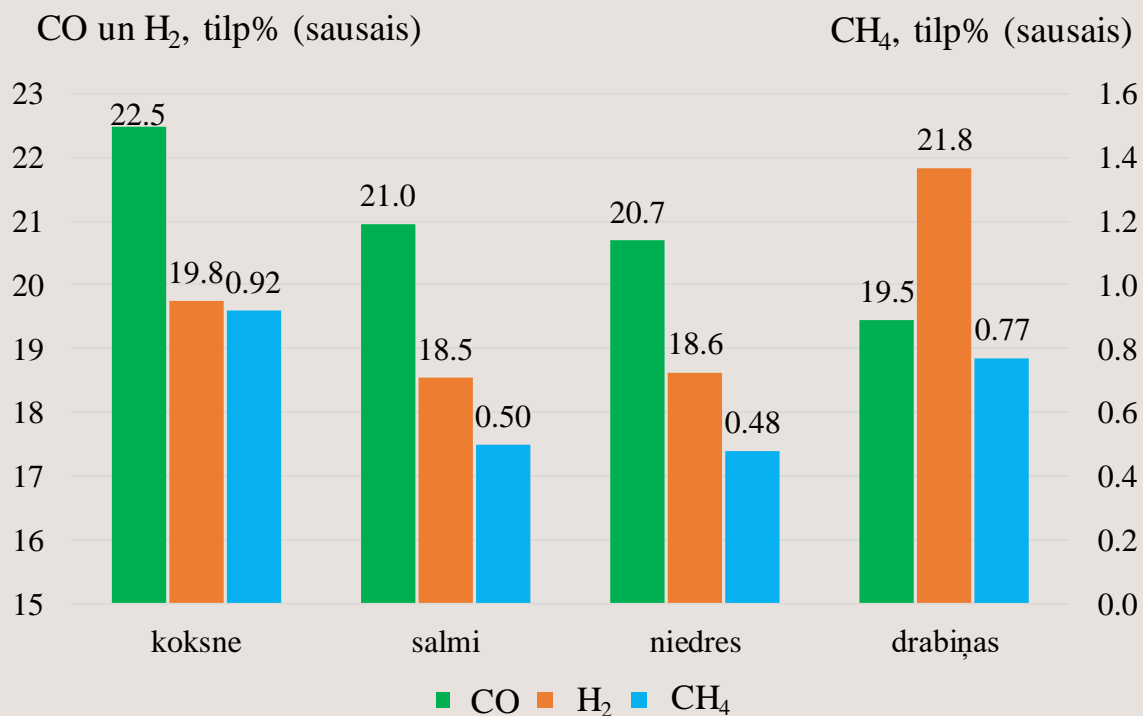

Avots: Lv, P. u.c., 2004. An experimental study on biomass air-steam gasification in a fluidized bed. *Bioresource Technology* 95, pp. 95-101.

Kurināma ķīmiska sastāva ietekme

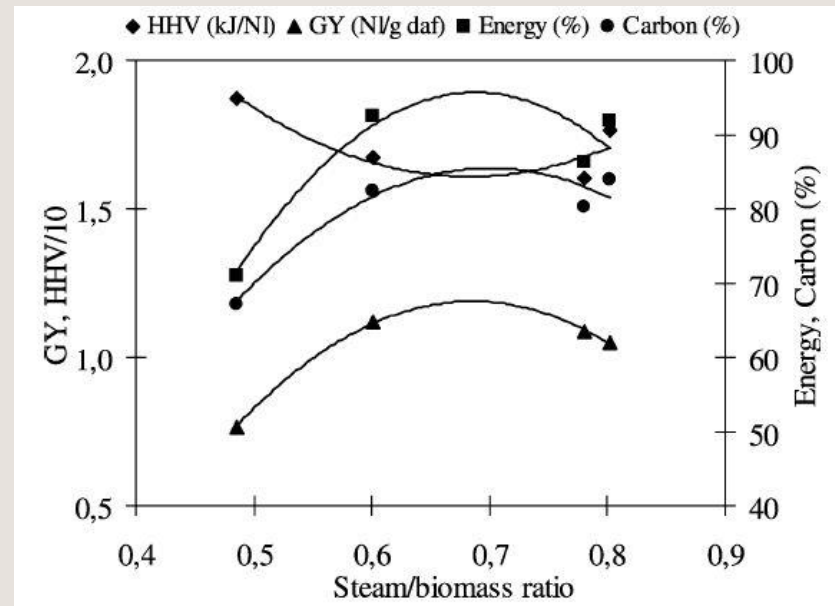
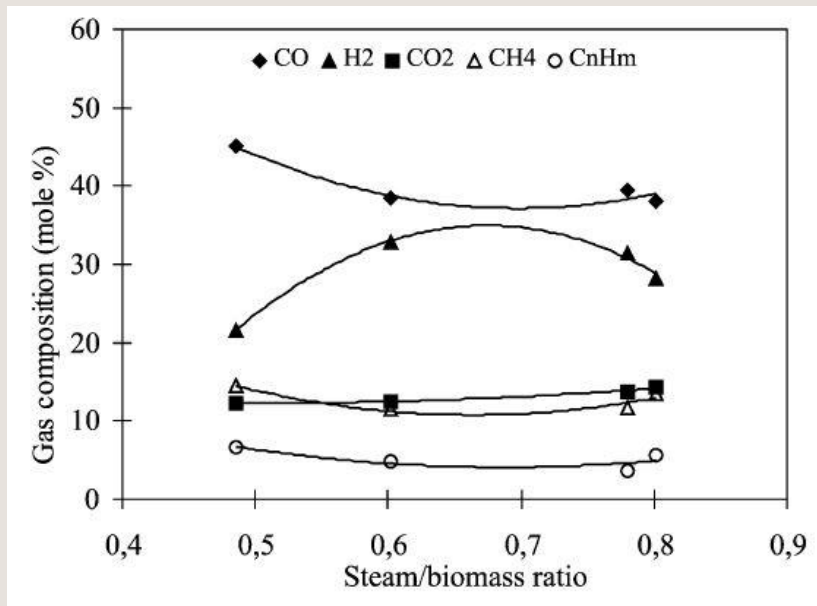
Kurināmā veids	Kurināmā īpašības	Gazifikācijas procesa raksturojums
Koksnes skaidas	C _{43.8%} , H _{6.8%} , O _{39.1%} , N _{1.2%} , A _{0.8%} , W _{9.3%}	CO=20.5%, H ₂ =9%, CO ₂ =13%, CH ₄ =5.0%
Kukurūzas stiebri	C _{47.5%} , H _{6.0%} , O _{43.9%} , N _{0.8%} , A _{5.8%} , W _{12.5%}	CO=18.0%, H ₂ =11.5%, CO ₂ =16.0%, CH ₄ =2.0%
Niedres	C _{49.2%} , H _{6.0%} , O _{44.2%} , N _{0.4%} , A _{2.7%} , W _{11.4%}	CO=17.5%, H ₂ =14%, CO ₂ =11.5%, H ₂ O=13.0%
Kokosrieksta čaumala	C _{50.2%} , H _{5.7%} , O _{43.4%} , N _{0.0%} , W _{5.2%}	CO=20.0%, H ₂ =15.0%, CO ₂ =10.5%, CH ₄ =2.0
Kaučuka koks	C _{46.0%} , H _{6.8%} , O _{38.4%} , N _{8.0%} , A _{15.5%}	CO=11.9%, H ₂ =17.7%, CO ₂ =18.2%, CH ₄ =0.6%

Nekoksnes materiālu gazifikācijas iespējas

Tvaika un kurināma attiecība

- Izmantotais tvaika daudzums tiek attiecināts pret gazifikatorā ievadīto kurināma daudzumu.
- Ir noteikta tvaika/kurināma attiecība pie kuras ir iespējams sasniegt maksimālus rezultātus.

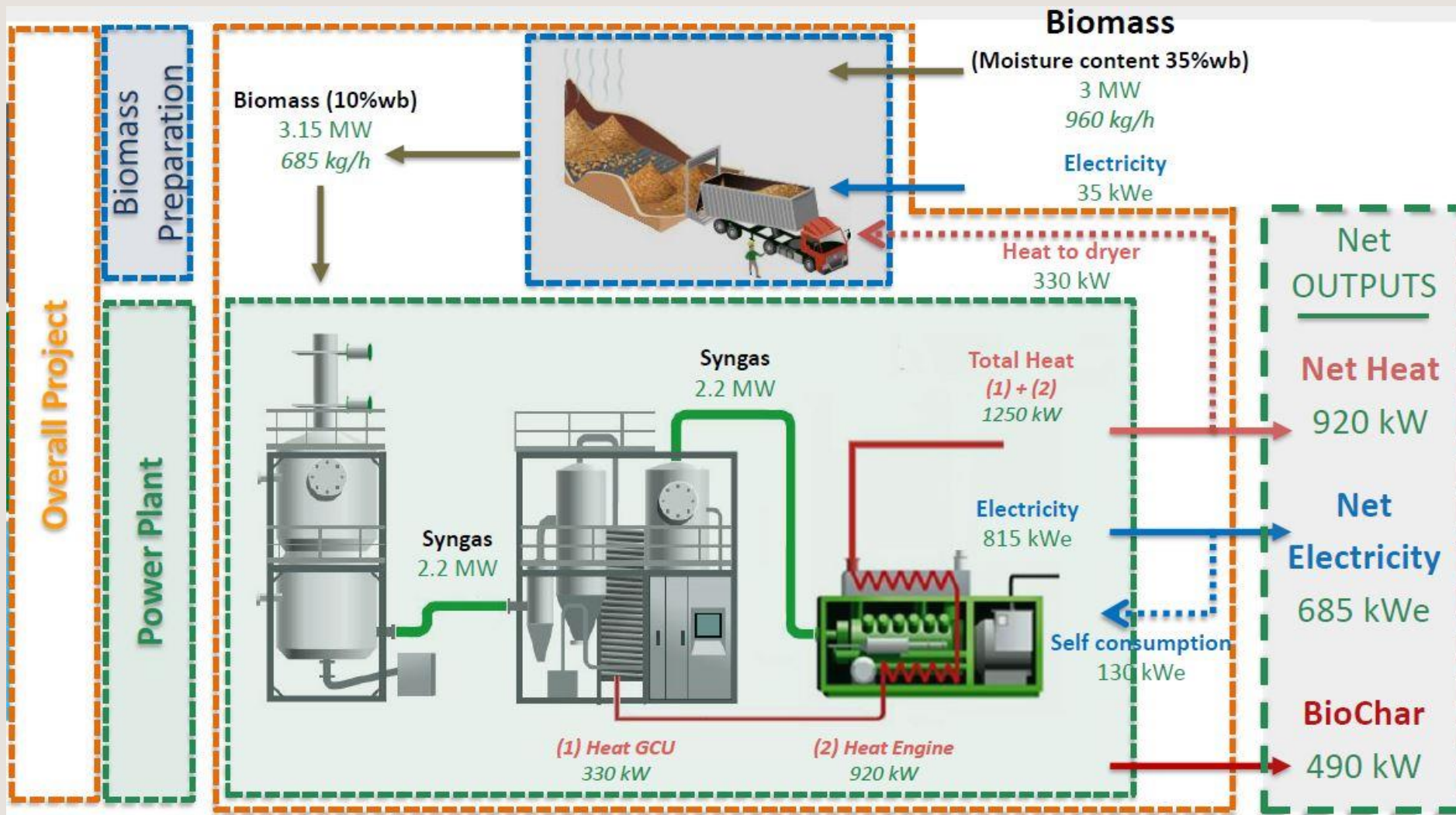
Avots: Franco, C., Pinto, F., Gulyurtlu, I. & Carbita, I., 2003. The study of reactions influencing the biomass steam gasification process. Fuel 82, pp. 835-842.

Singāzes attīrīšana

- Gazifikācijas procesā iegūtā singāze satur piesārņotājus:
  - Darva;
  - Cietās daļiņas;
  - Slāpekļa savienojumi.
- Gāzes attīrīšana iespējama divos veidos:
  - Karstā gāzes attīrīšana (sadalīšana reaktorā ar katalizatoru palīdzību);
  - Aukstā gāzes attīrīšana (slapjie elektrostatiskie filtri, auduma filtri, skruberi).

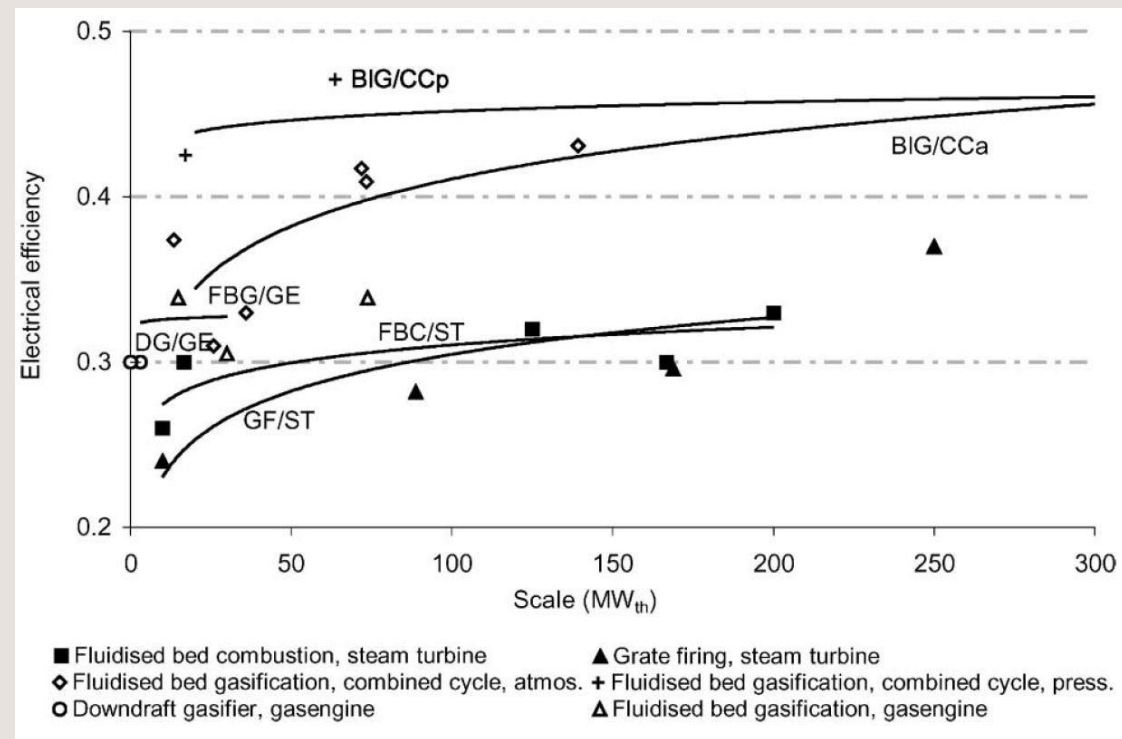
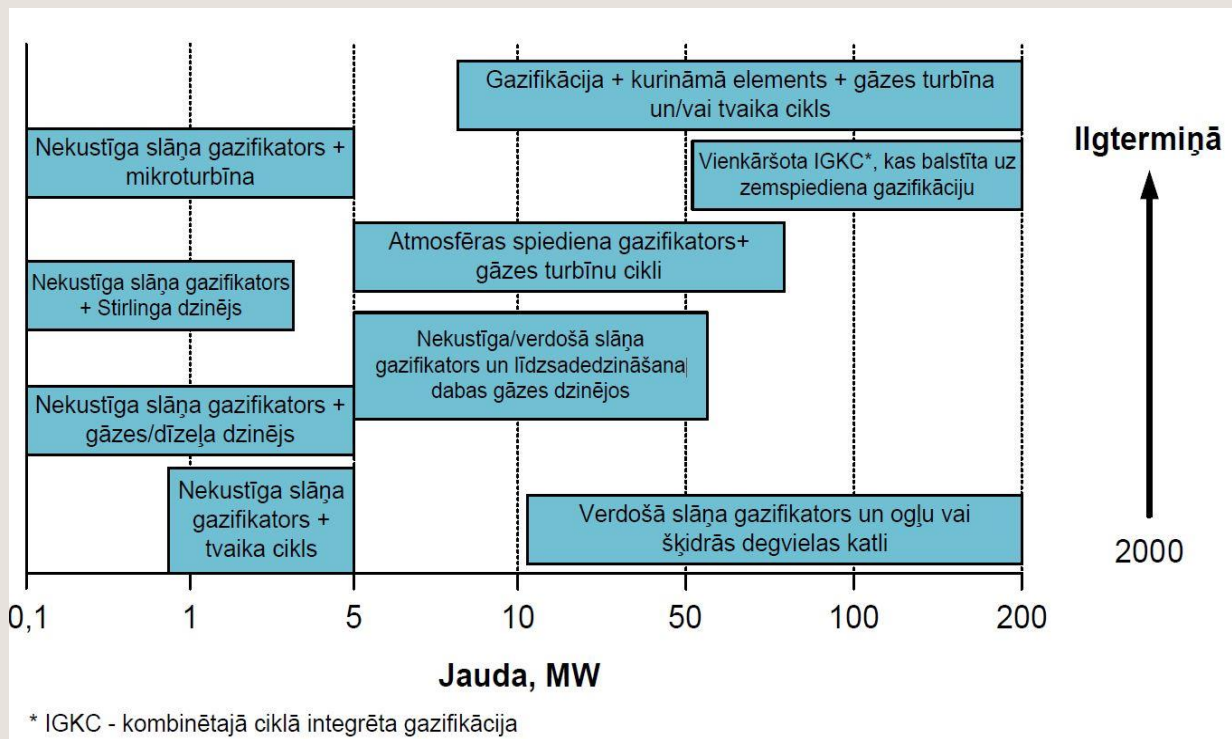

XYLOWATT gazifikācijas stacija Beļģijā

Elektroenerģijas ražošana

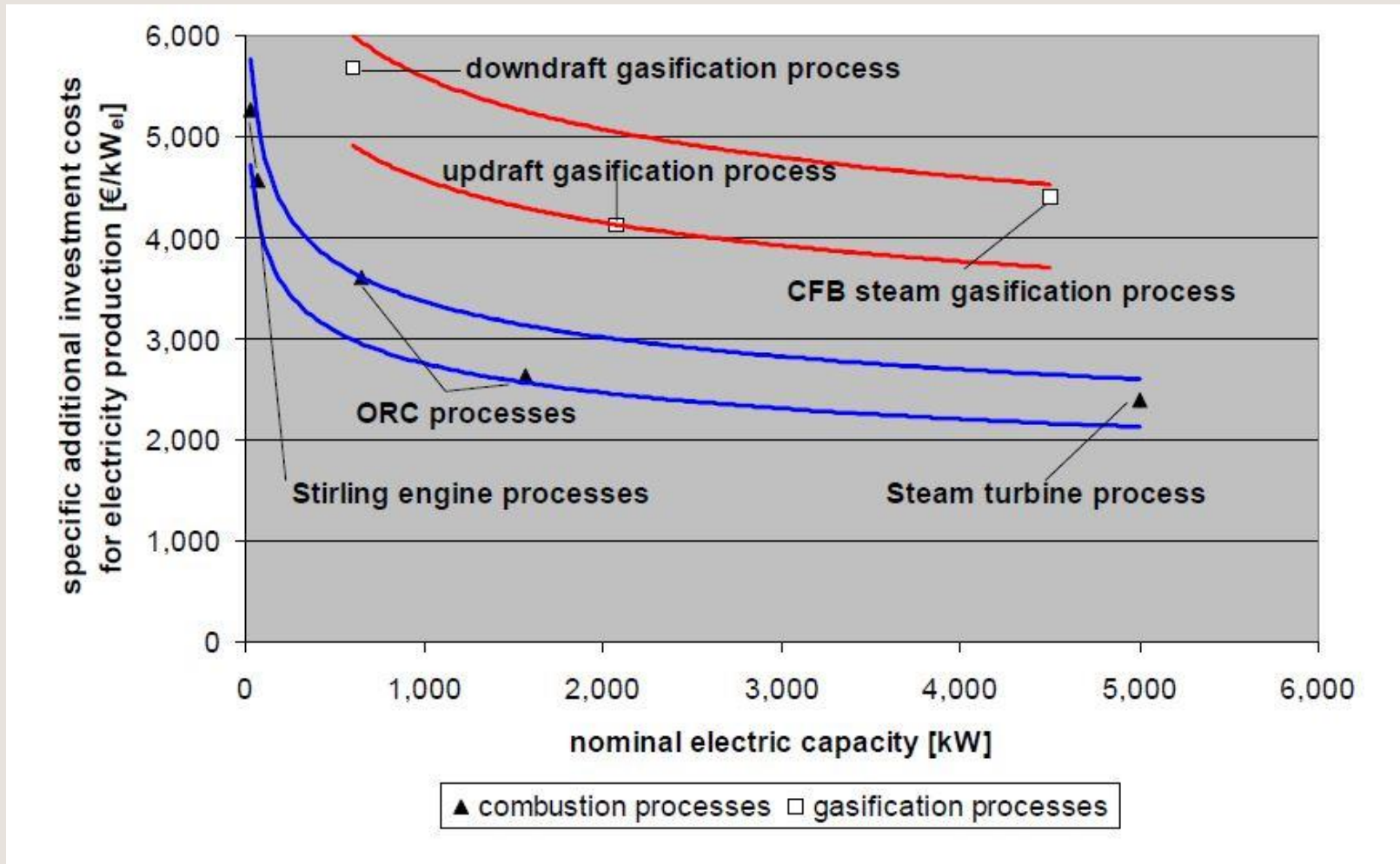
- var izmantot daudz plašāku tehnoloģiju klāstu.

Source: D. Blumberga. Bioenerģijas tehnoloģijas

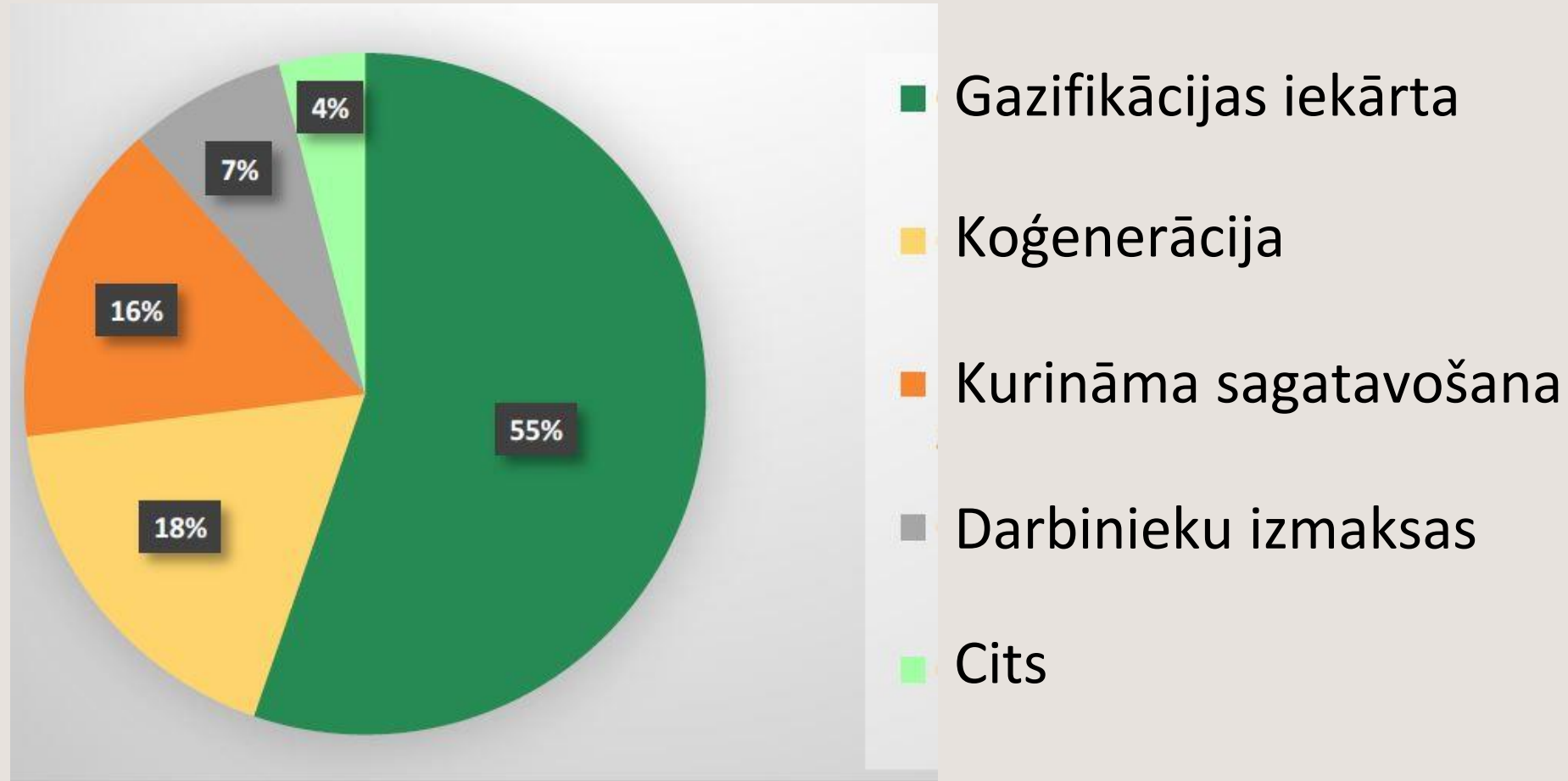
Source: V. Dornburg., A.P.C. Faaij / Biomass and Bioenergy 21 (2001) 91- 108.

Būvēšanas izmaksas

Obernberger I., et al. Economic evaluation of decentralized CHP applications based on biomass combustion and biomass gasification. 2008

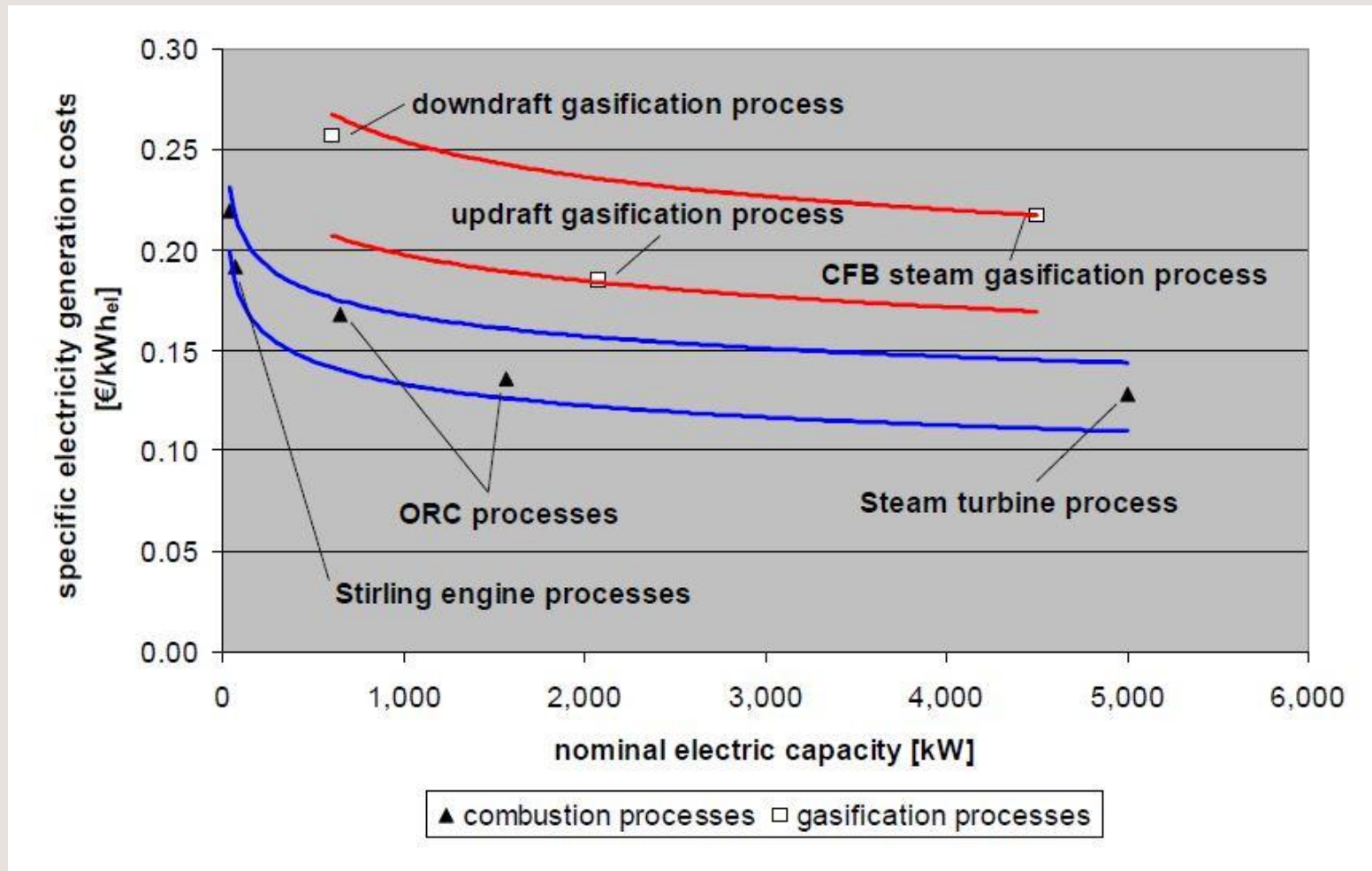
Būvēšanas izmaksas

Biomass to Energy. The NOTAR Gasification Solution

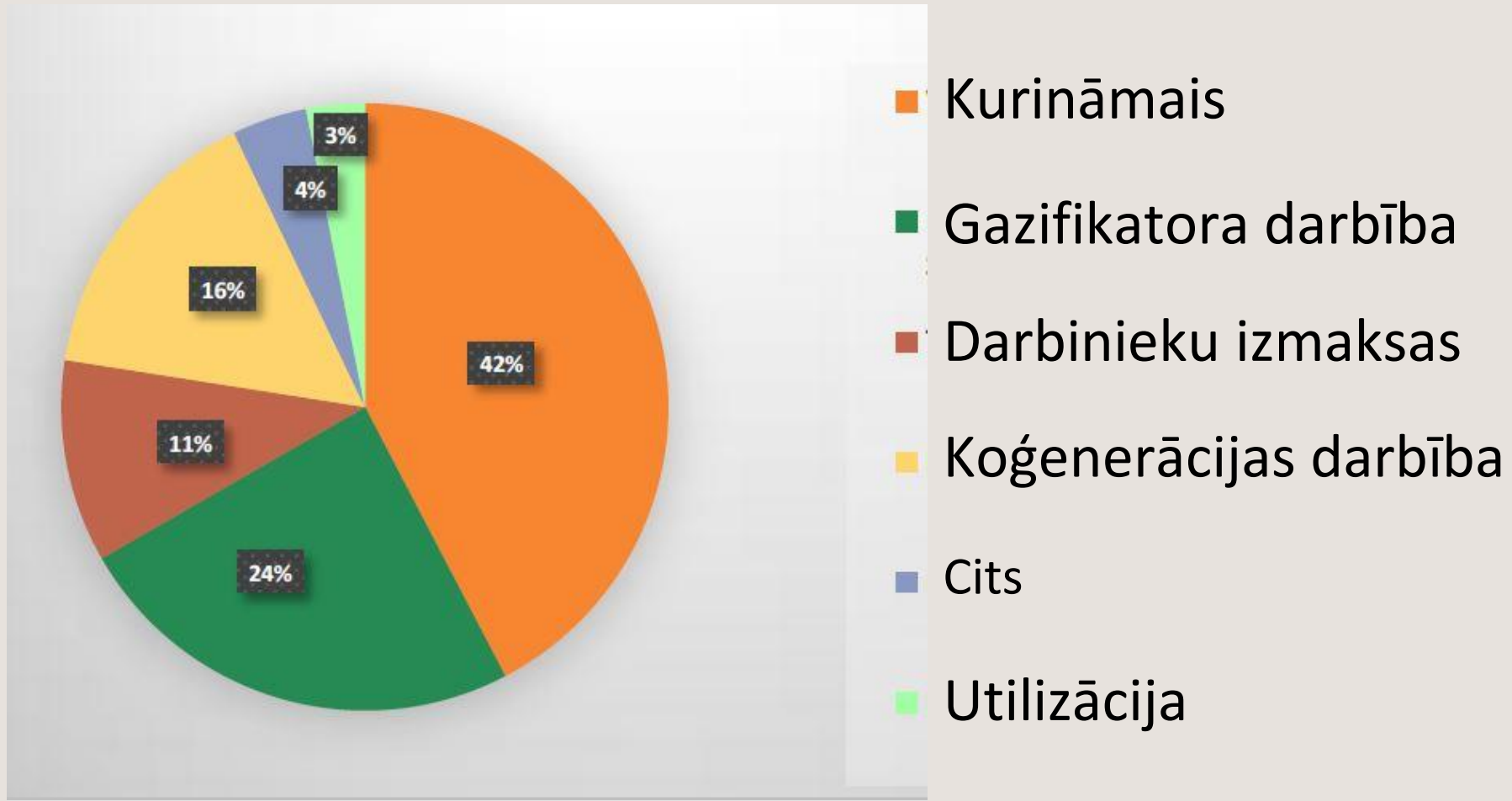

Operēšanas izmaksas

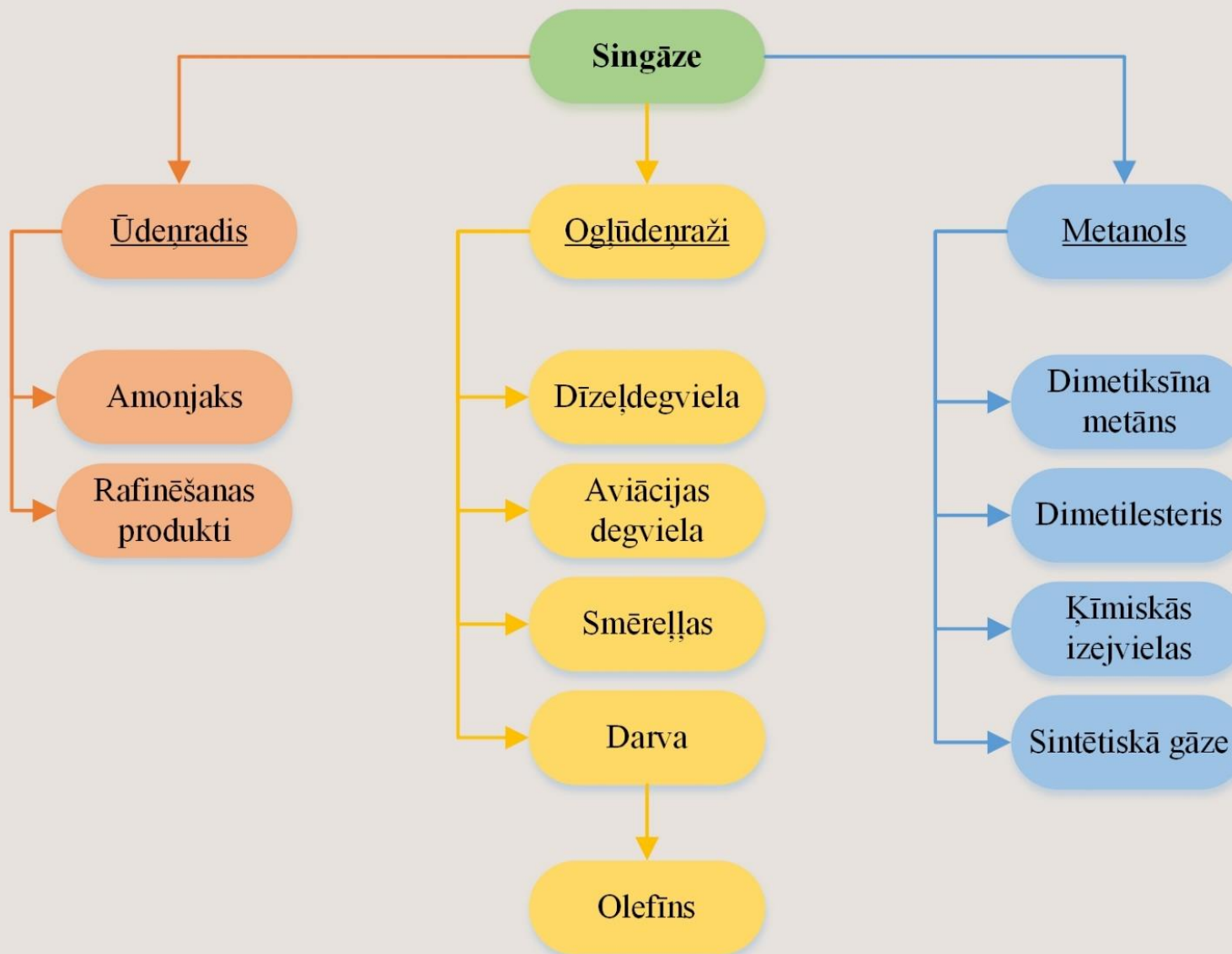

Obernberger I., et al. Economic evaluation of decentralized CHP applications based on biomass combustion and biomass gasification. 2008

Operēšanas izmaksas

Singāzes izmantošanas iespējas

Gazifikācijas priekšrocības un trūkumi

- Priekšrocības:
  - Mazākas emisijas;
  - Lielāka elektroenerģijas pārveidošanas efektivitāte;
  - Produkts ar augsto pievienoto vērtību.
- Trūkumi:
  - Tehnoloģija atrodas attīstības stadijā;
  - Nepieciešama kurināma sagatavošana;
  - Nevēlamais blakusprodukts – darva.

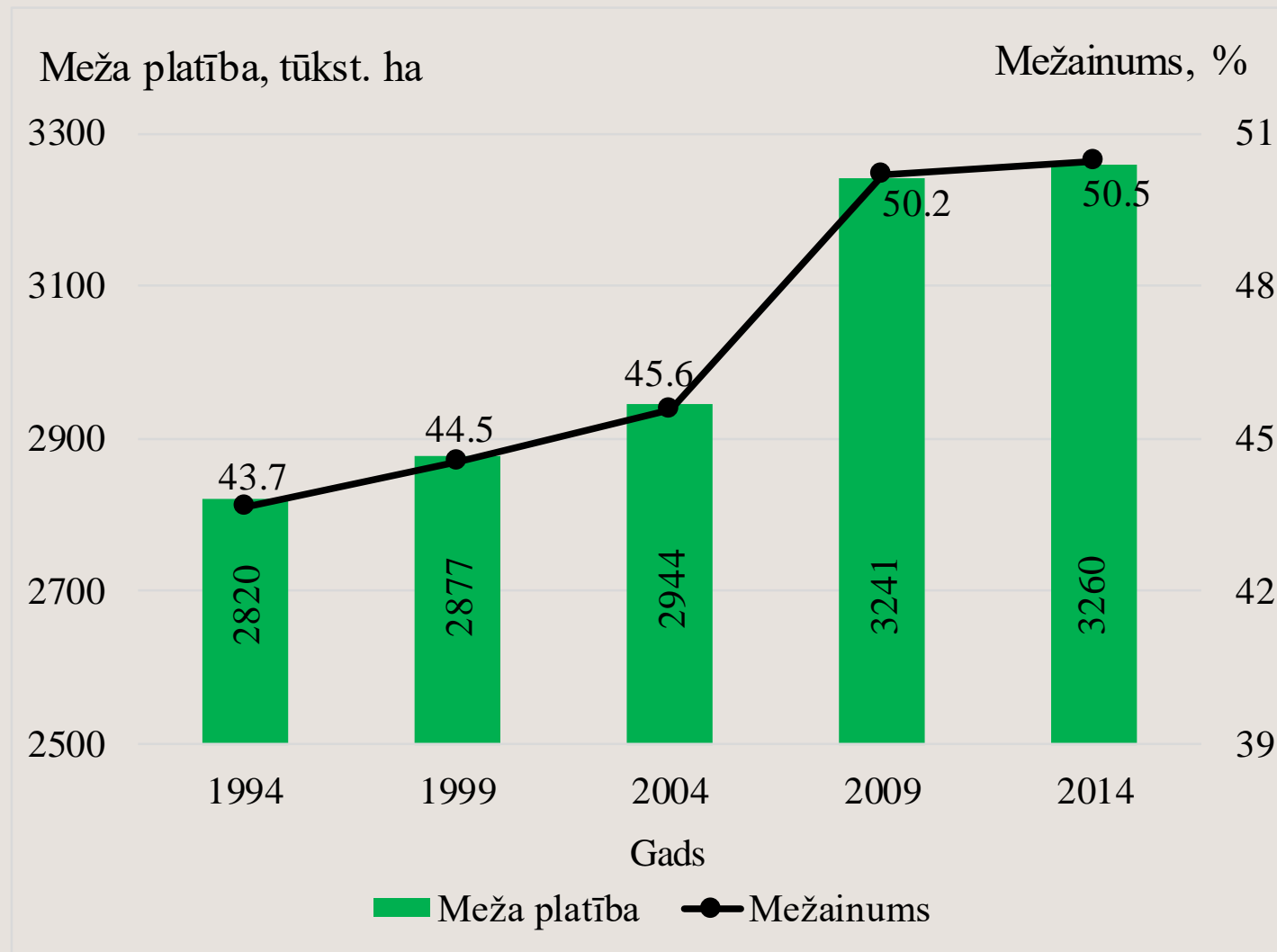
Projekts

„Inovatīvas biomasas gazifikācijas tehnoloģijas izstrāde singāzes ieguvei”.

Mērķis

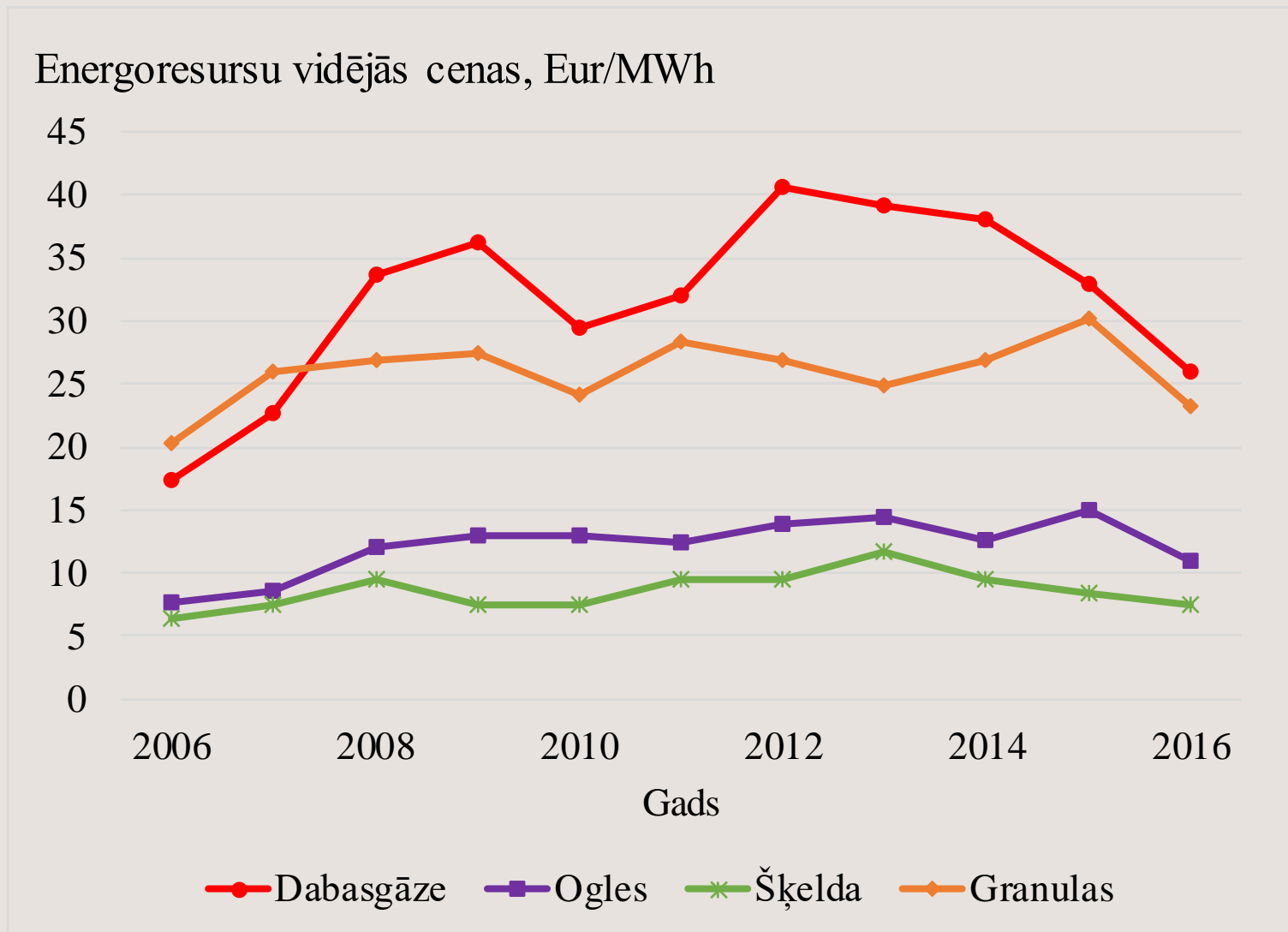
Izpētīt singāzes iegūšanas iespējas gazifikācijas procesa rezultātā, par kurināmo izmantojot vietējo atjaunojamo energoresursu – koksnes šķeldu.

Koksnes resursu pieejamība

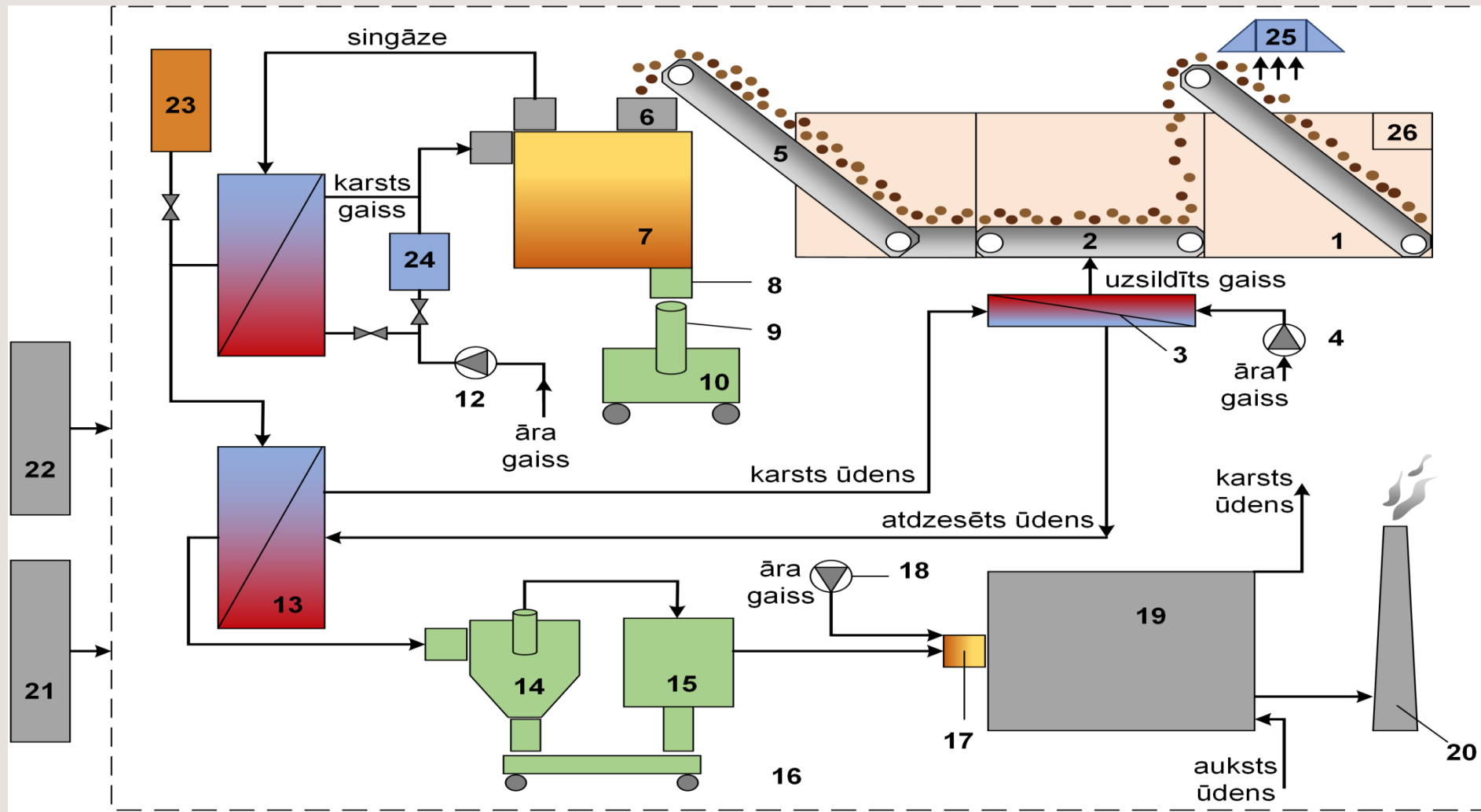
Meža platības un mežainuma izmaiņas (Centrālā statistikas pārvalde, 2014)

Energoresursu cena

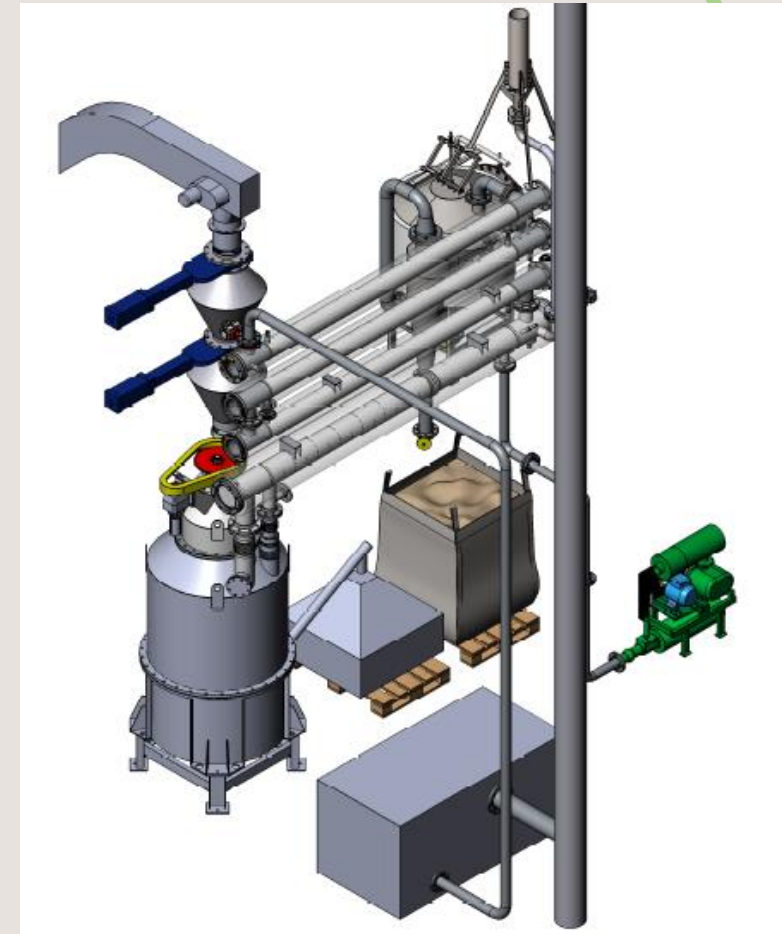
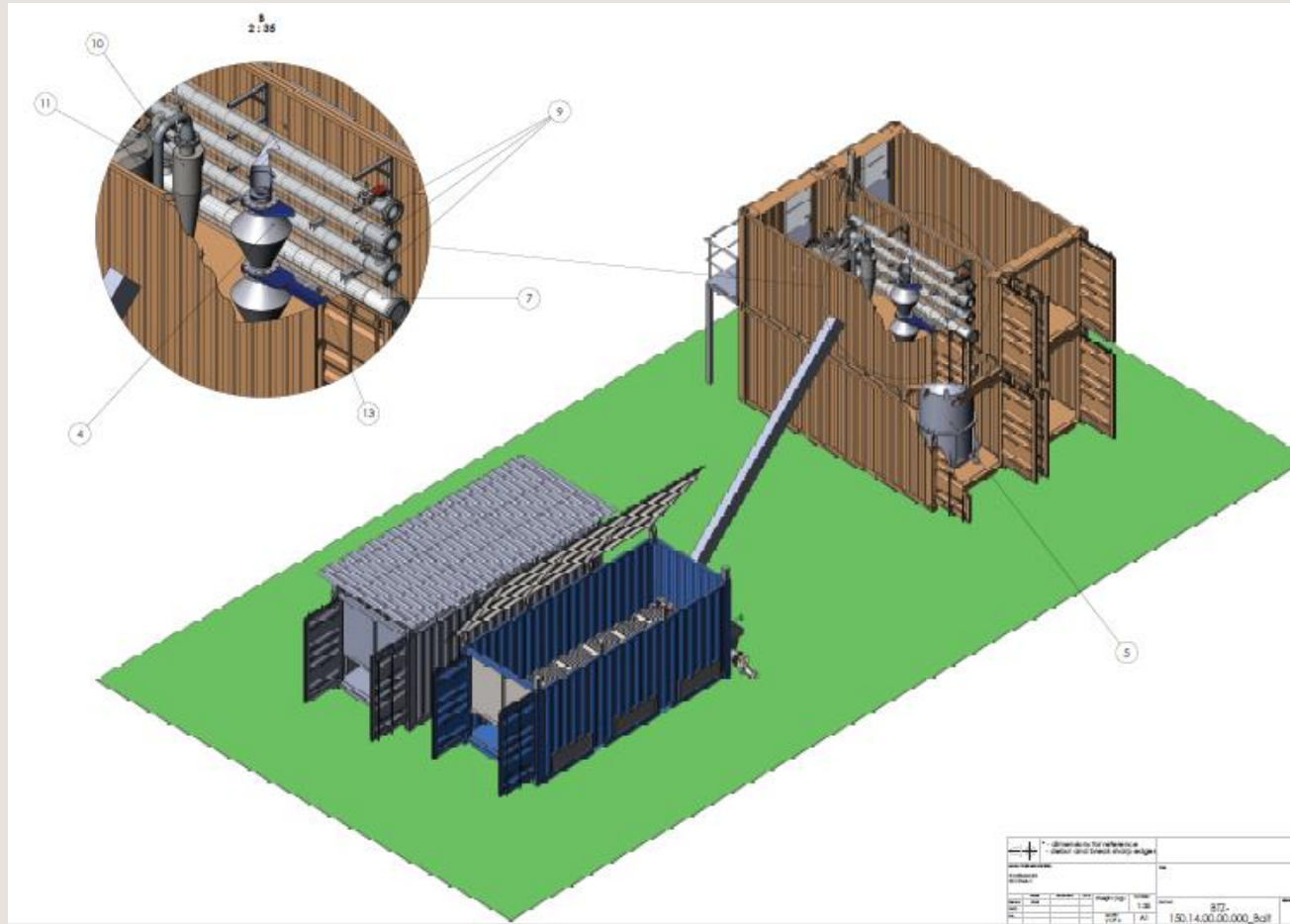

Energoresursu vidējo cenu izmaiņas (Centrālā statistikas pārvalde, 2016)

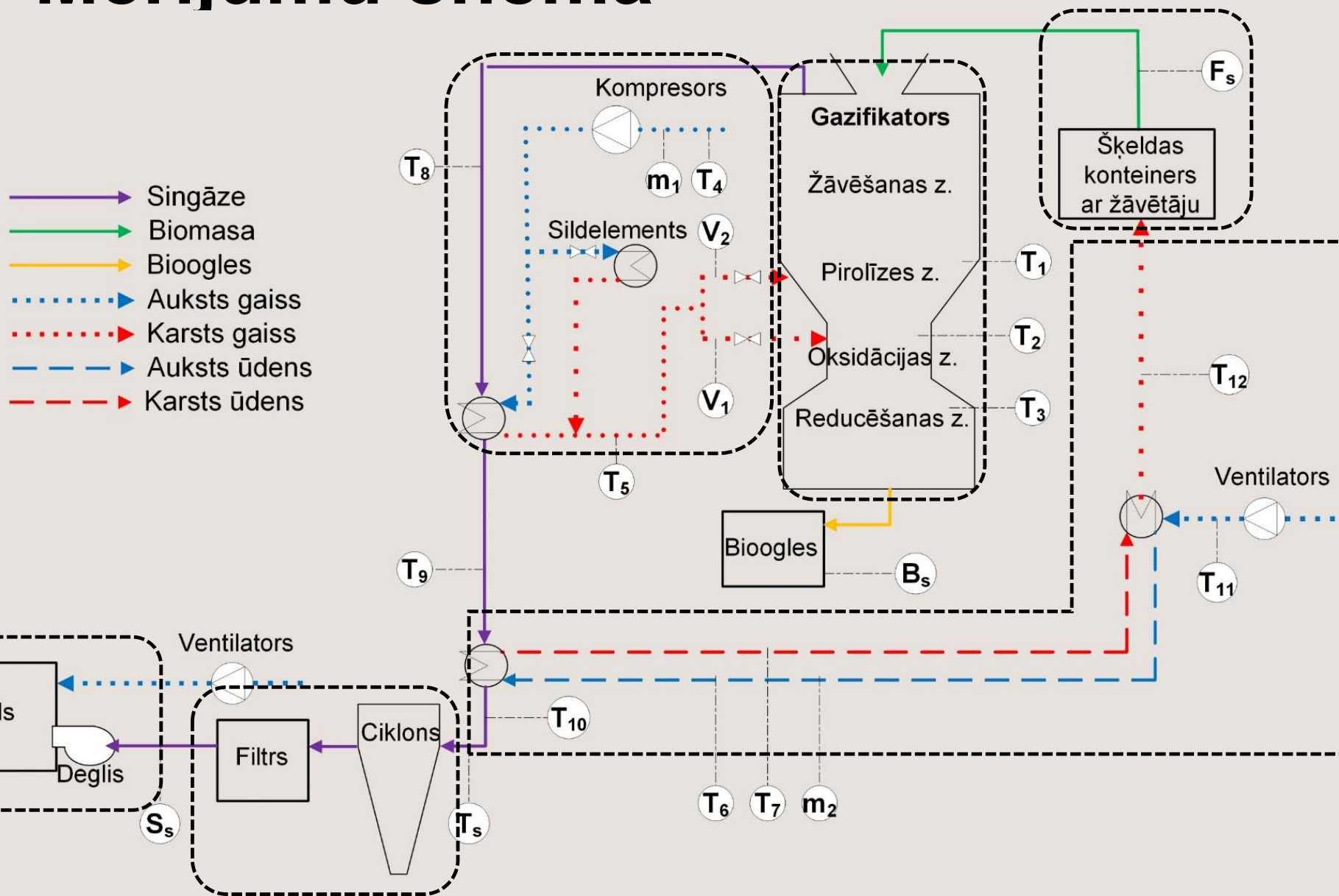
Sistēmas izveide

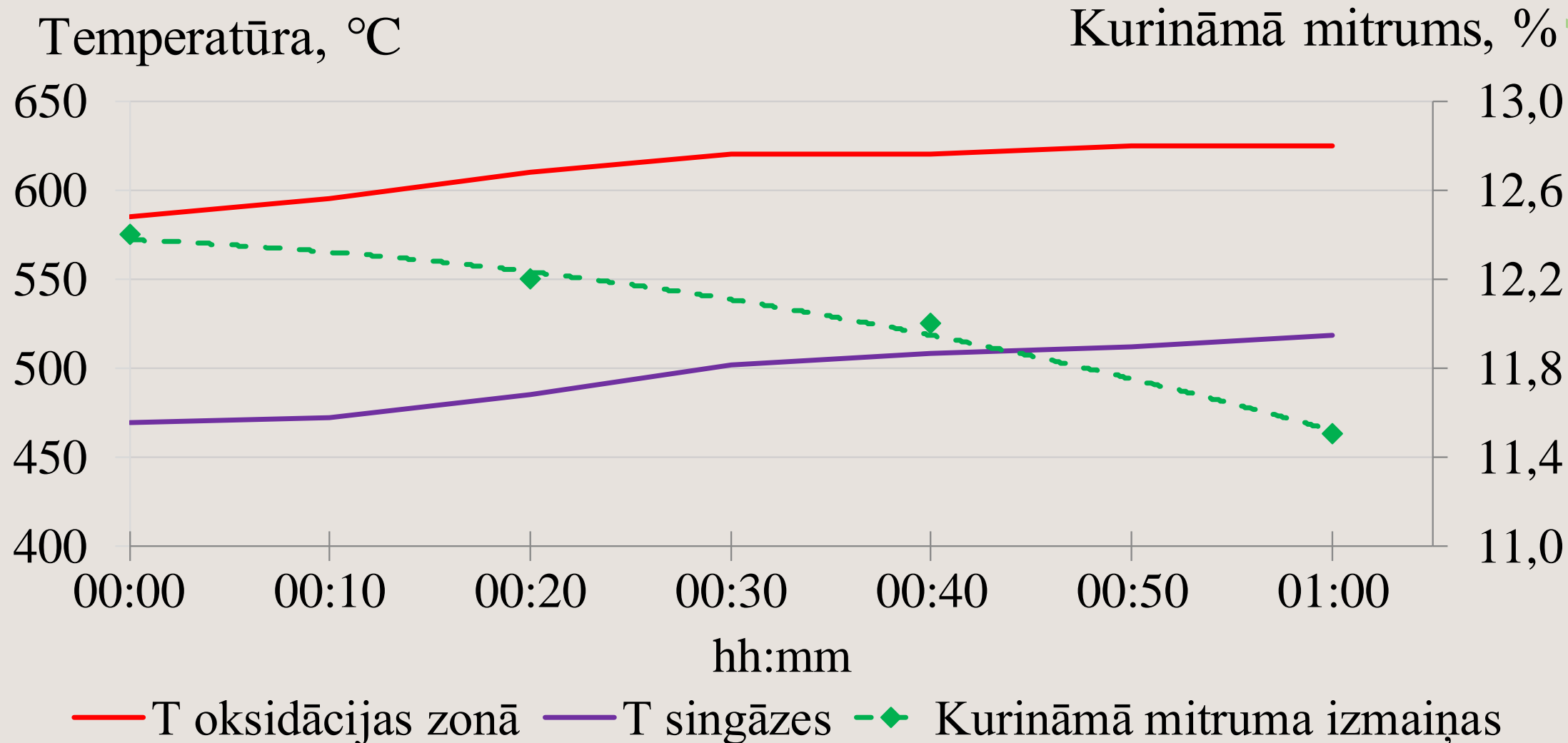
3-D skices

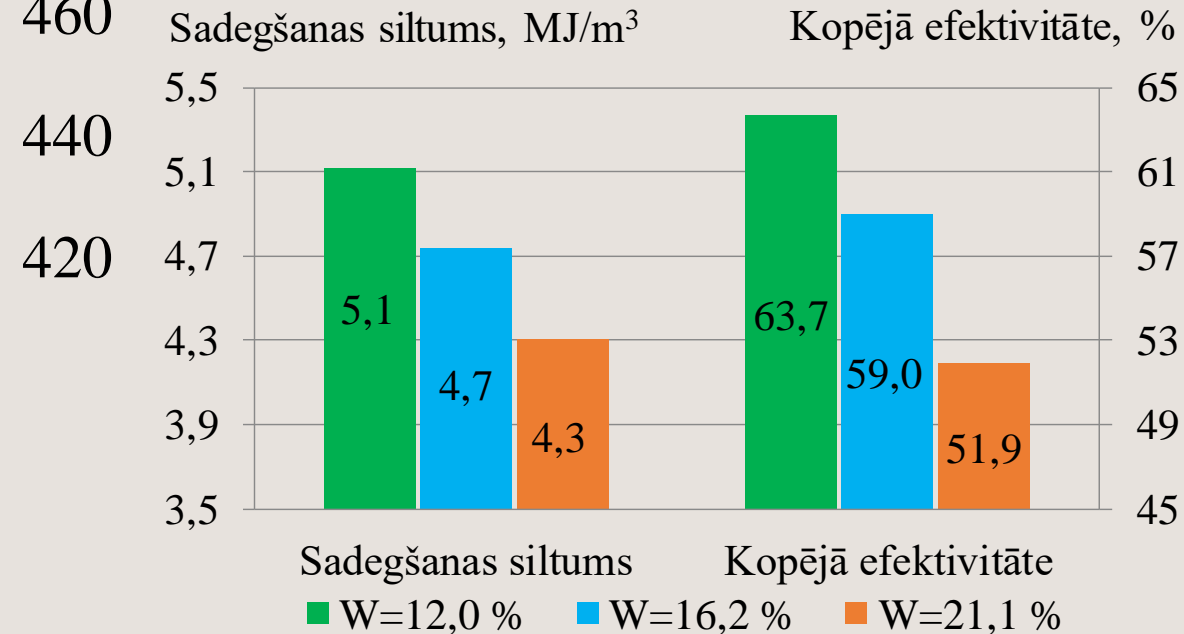
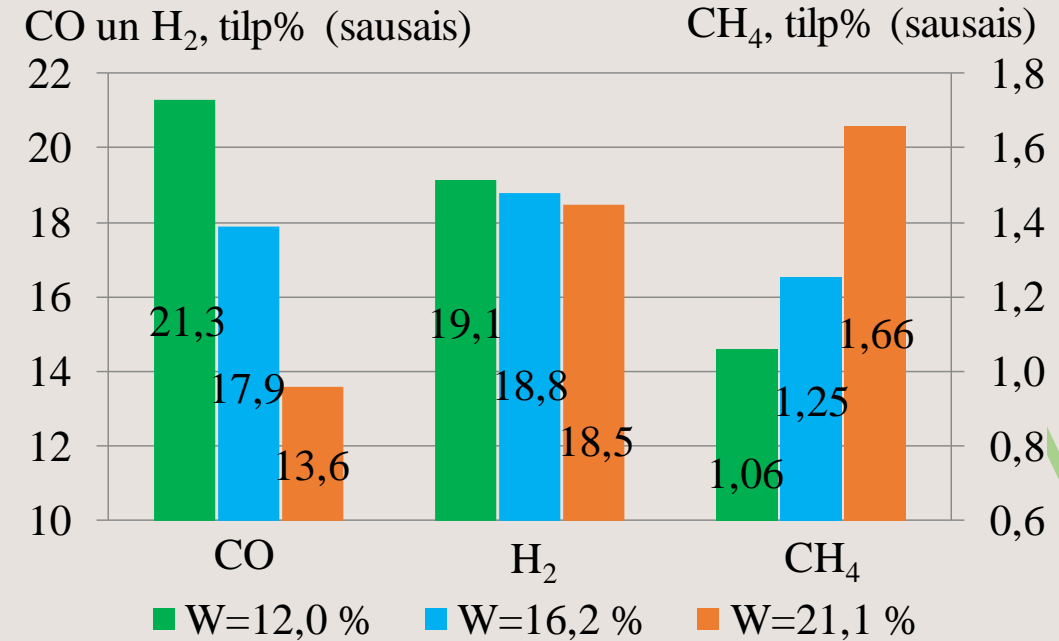
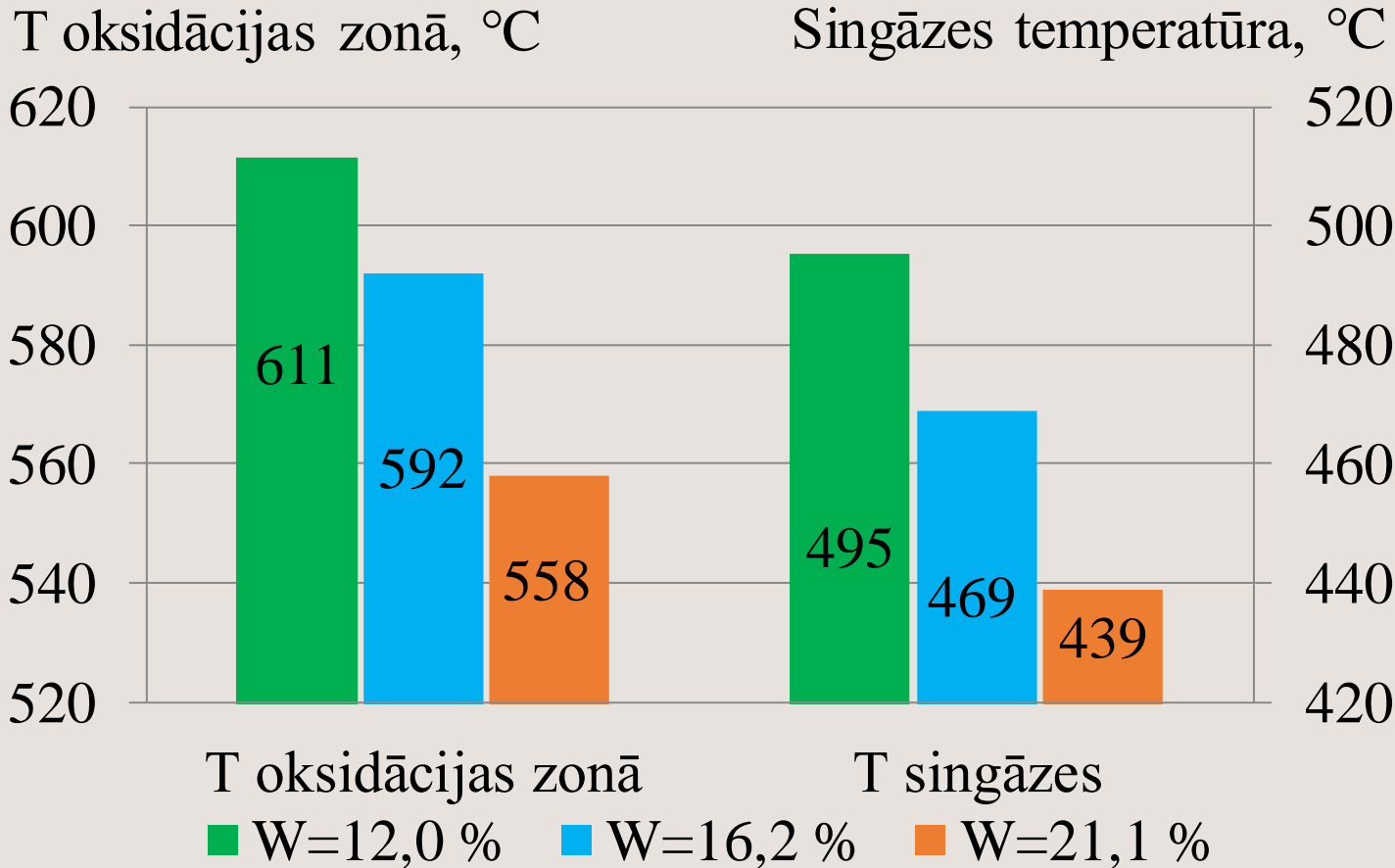
Mērījumu shēma

Kurināmā mitruma izmaiņas mērījumu laikā

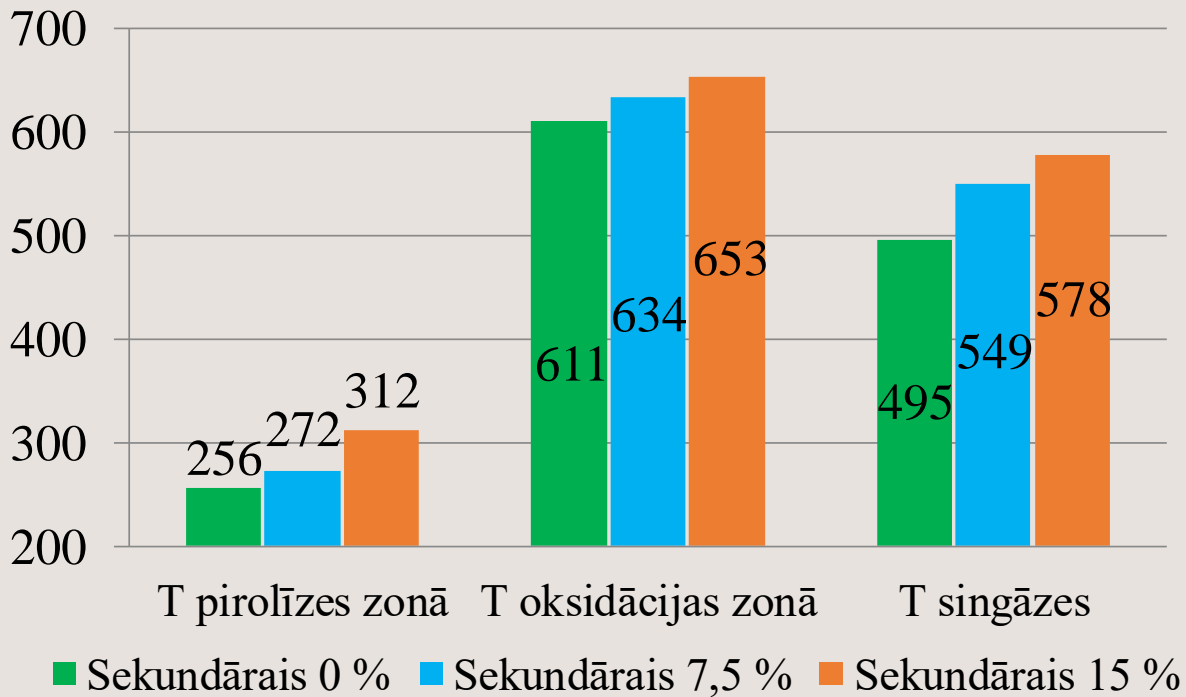
Kurināmā mitruma ietekme

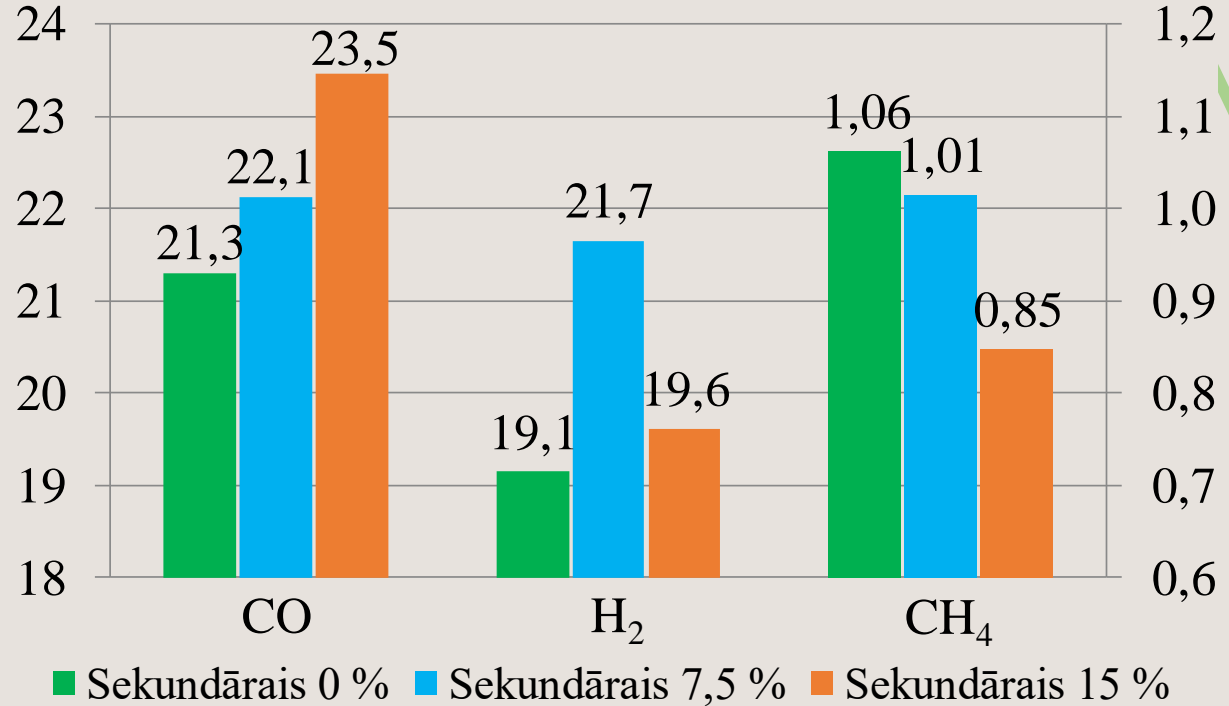

Sekundārā gaisa ietekme

Temperatūra, °C

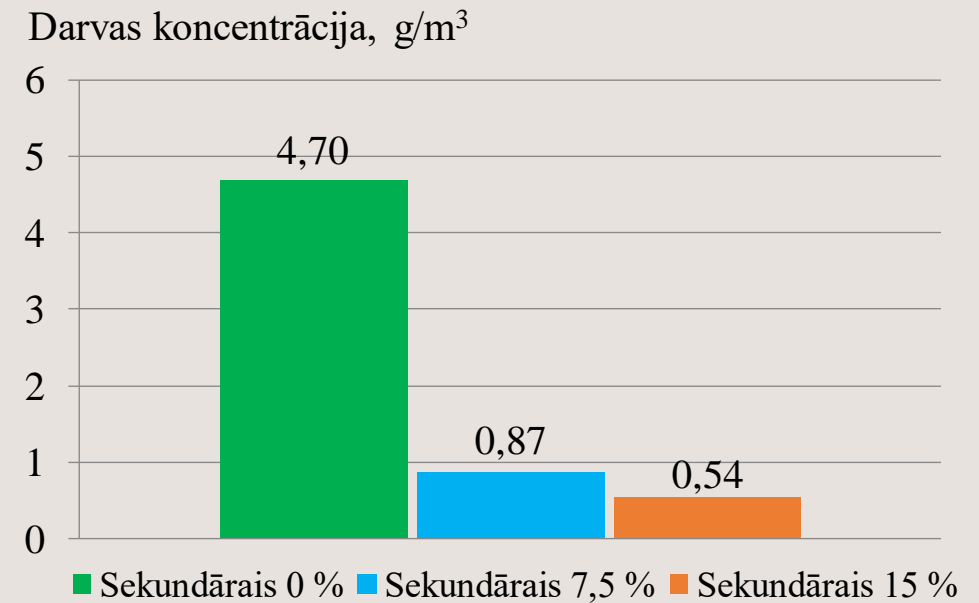
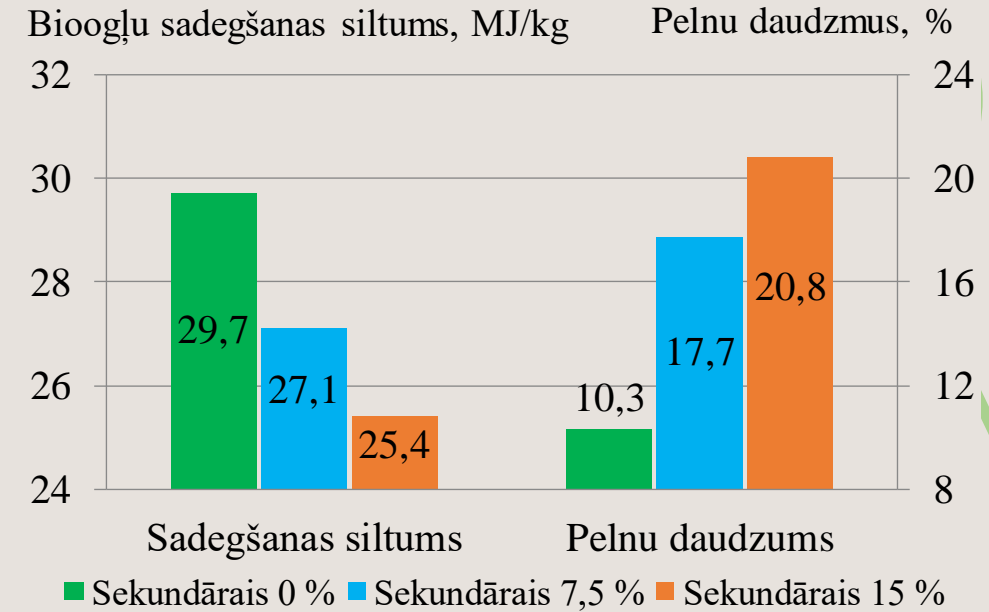
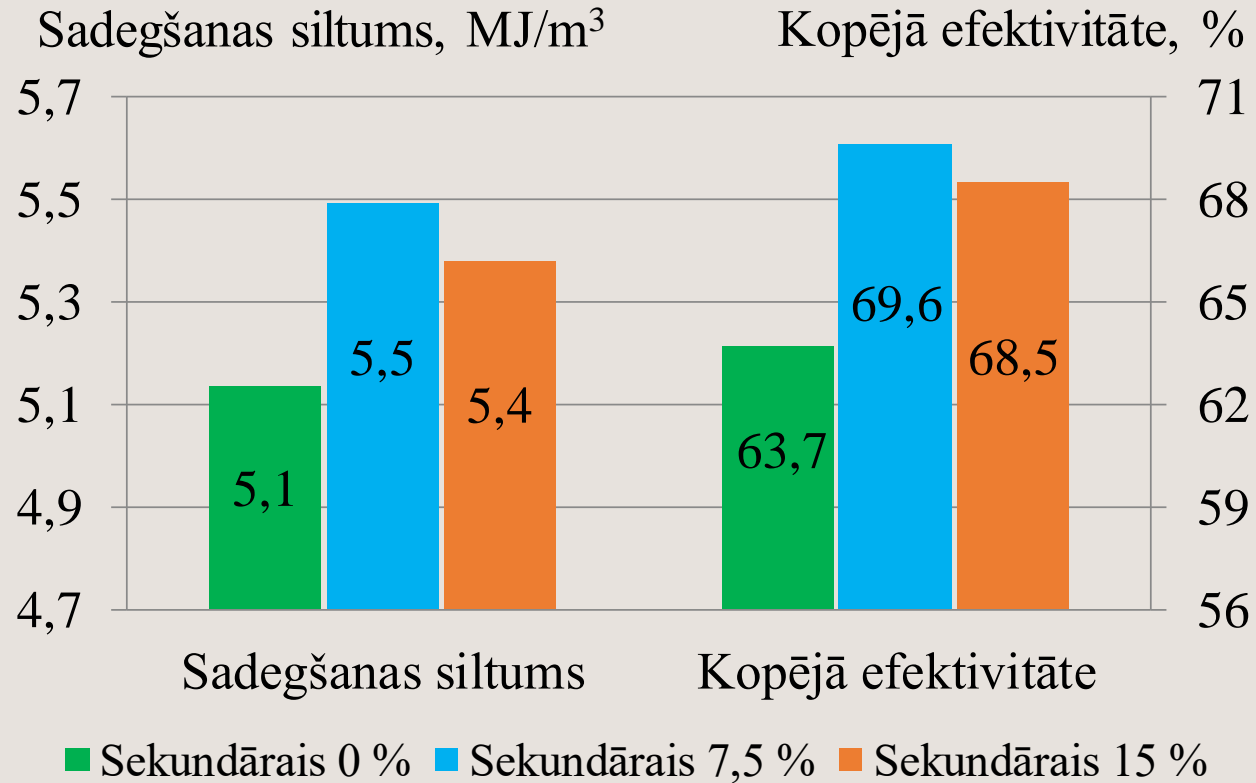

CO un H₂, tilp% (sausais)

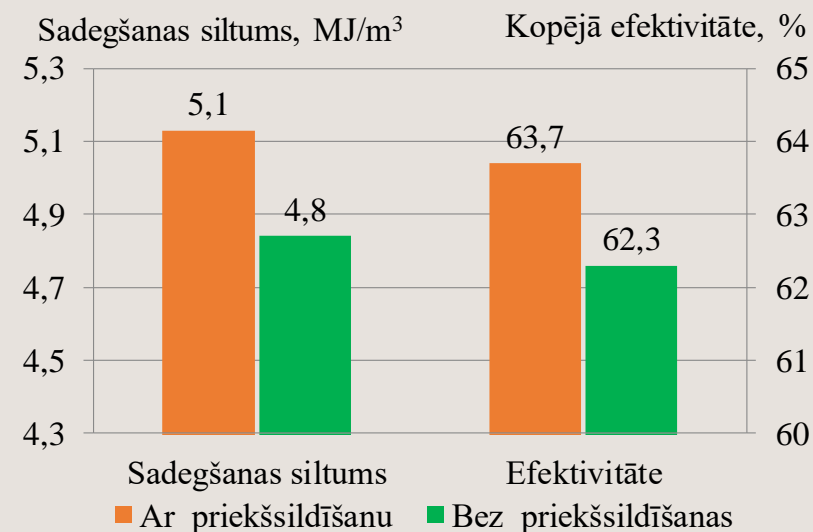
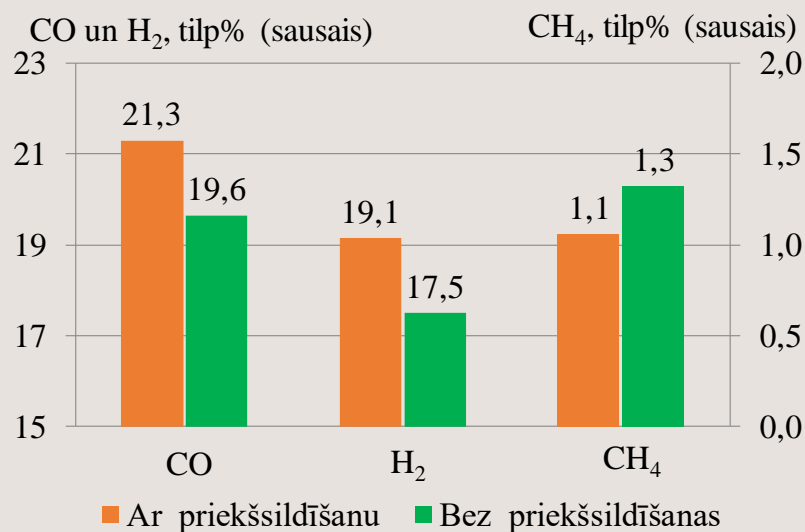
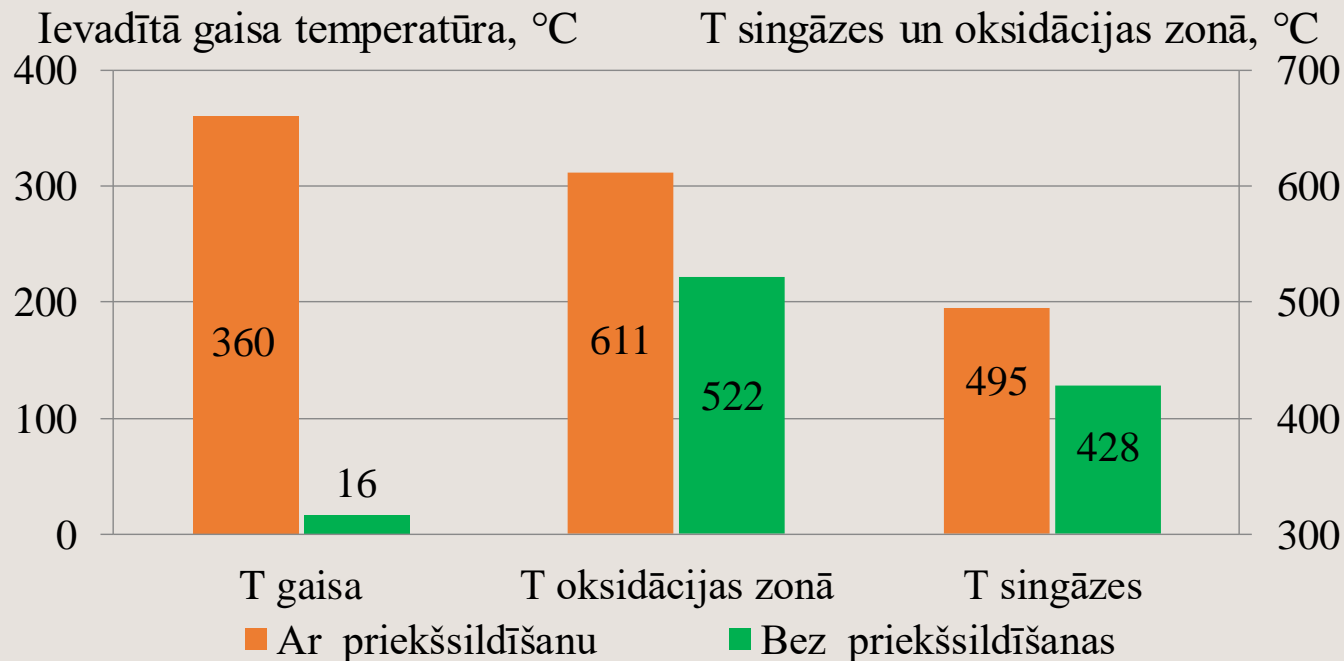

CH₄, tilp% (sausais)

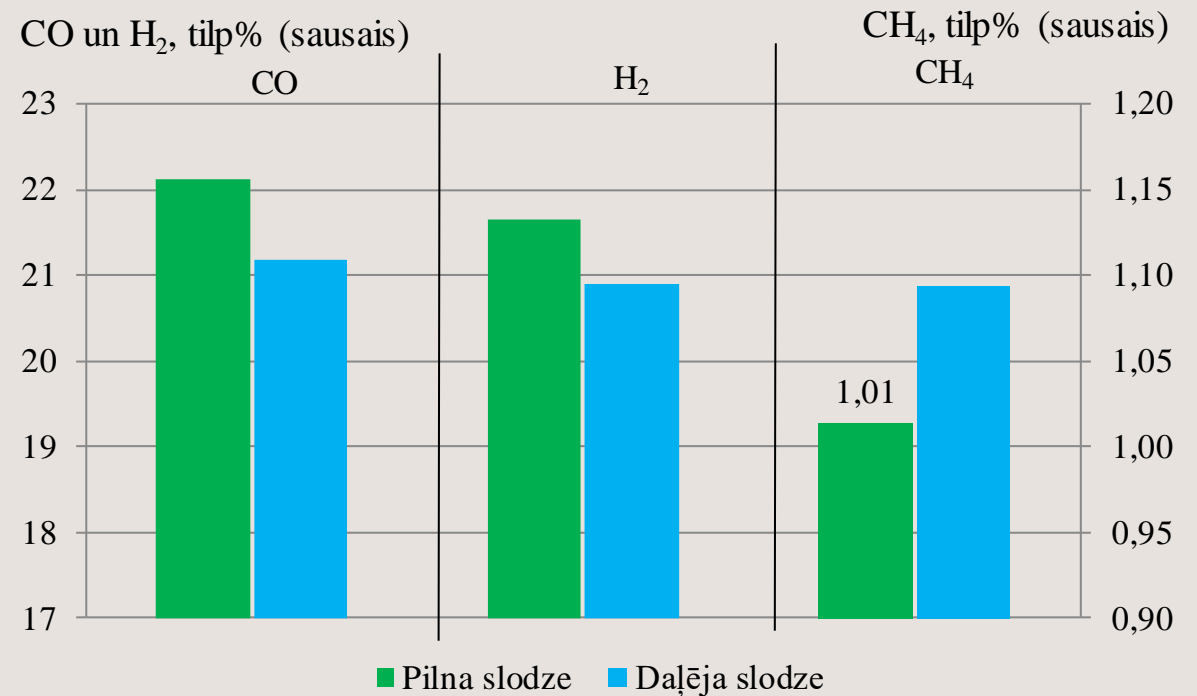
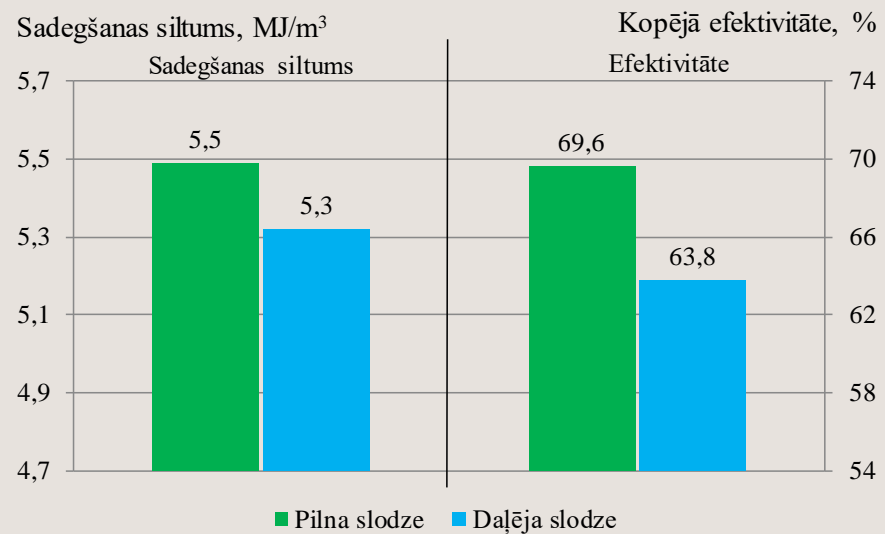
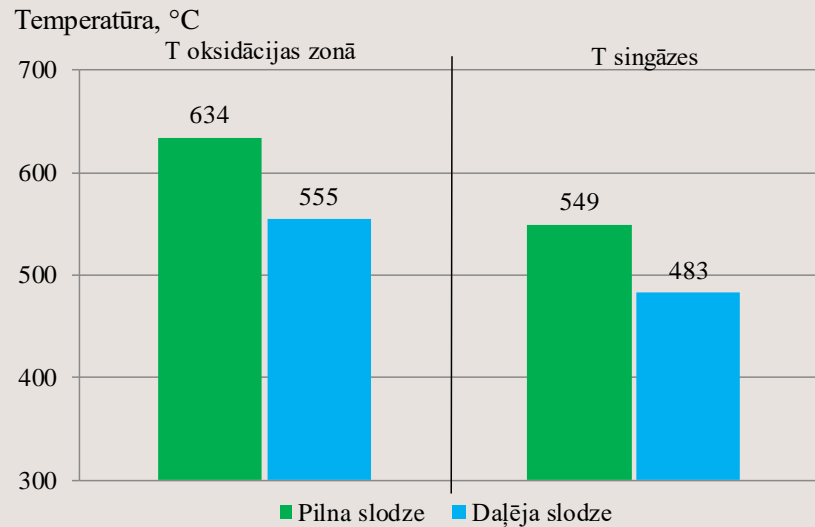
Sekundārā gaisa ietekme (II)

Gazifikatorā ievadītā gaisa priekšsildīšana

Gazifikatora termiskā slodze

Paldies par uzmanību!